

Položaj nacionalnih manjina - predrasude i stavovi

Ameti, Izime

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:213737>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-16**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 1301/SS/2020

Položaj nacionalnih manjina – predrasude i stavovi

Izime Ameti, 2461/336

Varaždin, rujan 2020. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za sestrinstvo

Završni rad br. 1301/SS/2020

Položaj nacionalnih manjina – predrasude i stavovi

Student

Izime Ameti, 2451/336

Mentor

Dr.sc. Irena Canjuga

Varaždin, rujan 2020. godine

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za sestrinstvo

STUDIJ prediplomski stručni studij Sestrinstva

PRISTUPNIK Izime Ameti

MATIČNI BROJ 2461/336

DATUM 20.7.2020.

KOLEGIJ Sociologija zdravlja

NASLOV RADA Položaj nacionalnih manjina - predrasude i stavovi

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU The position of national minorities - prejudice and attitudes

MENTOR dr.sc. Irena Canjuga

ZVANJE viši predavač

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. doc.dr.sc. Marijana Neuberg, predsjednik
2. dr.sc. Irena Canjuga, mentor
3. Andreja Bogdan, prof., član
4. Valentina Novak, mag.med.techn., zamjenski član
- 5.

Zadatak diplomskog rada

BRDJI 1301/SS/2020

OPIS

Pojam nacionalnih manjina odnosi se na različite skupine hrvatskih državljana, a koji su tradicionalno nastanjeni na teritoriju Republike Hrvatske. Razlikuju se od drugih građana s obzirom na etnička, jezična, kulturna i vjerska obilježja. Nacionalna manjina definira se kao određeni dio naroda koji ne živi u svojoj nacionalnoj državi, već u drugoj, zajedno s drugim narodima. Republika Hrvatska bila je u sastavu više različitih država unutar kojih se kretalo stanovništvo s različitim društvenim obilježjima. Kao rezultat takvog kretanja stanovništva je stvaranje nacionalnih manjina uz koje se najčešće vežu i predrasude. Predrasude uvijek nastaju prije iskustva. One predstavljaju unaprijed donošen sud ili mišljenje o nečemu što se dovoljno ne poznaje niti se temeljito i kritički proučilo. Budući da je kršćanstvo najzastupljenija religija prostorom Republike Hrvatske, časne sestre su većim dijelom prihvaćene kao medicinski djelatnici. Uzimajući u obzir multikulturalnost, rijetko je na odjelima viđena medicinska sestra islamske vjeroispovijesti pokrivena maramom. Cilj ovoga završnog rada je približiti bolničkim odjelima novo gledište u multikulturalnost, suzbiti predrasude te se educirati u aspektima nacionalnih manjina i njihovim stajalištima.

ZADATAK URUČEN

24.07.2020.

POTPIS MENTORA

Irena Canjuga

SVEUČILIŠTE
SJEVER

Predgovor

Zahvaljujem se prvenstveno svojoj mentorici dr.sc. Ireni Canjugi na ukazanom mentorstvu tijekom mojih zadnjih koraka ka diplomu - što me svojim znanjem, kompetencijama i vještinama svakodnevno upućivala i usmjeravala u procesu pisanja ovog završnog rada.

Veliko hvala dugujem svome ocu koji me prvi uputio na moje fakultetske korake i sudjelovao u ostvarenju moga sna, te bio ogromna podrška i moja velika snaga u omogućivanju ovoga obrazovanja. Veliko hvala i mojoj majci koja je bila neizmjerena podrška za svaku prepreku u mom studiranju.

Zahvalu dugujem i svojem suprugu koji je uvijek i u svim trenucima bio uz mene.

Također neizostavan dio moga studiranja su moje kolege, bez kojih moje studiranje nebi bilo ovako lijepo i nezaboravno.

Za kraj htjela bih se zahvaliti svim predavačima na Sveučilištu Sjever, na prenesenom znanju i vještinama za koje vjerujem da će doprinijeti u daljnjoj izgradnji mene kao medicinske sestre.

Sažetak

Nacionalna manjina se definira kao skupina hrvatskih državljana čiji pripadnici su tradicionalno nastanjeni na teritoriju Republike Hrvatske, a njeni članovi imaju etnička, jezična, kulturna i vjerska obilježja a različita od drugih građana koje njeguju i žele ih očuvati.

U sociologiji, pripadnici nacionalnih manjina, u lošijem su položaju nego većinsko stanovništvo i imaju razvijen osjećaj grupne solidarnosti ili pripadnosti. Pripadnici nacionalnih manjina, sebe često doživljavaju kao strance, odnosno da su na neki način socijalno distancirani od zajednice u kojoj žive. Usko povezan pojam uz nacionalne manjine je i pojam predrasude. Predrasuda označava negativan stav ili mišljenje o pripadnicima drugih religija, rasa, nacija i mnogobrojnih kategorija.

U izvorišnim osnovama Ustava Republike Hrvatske navedeno je da se Republika Hrvatska ustanovljuje kao nacionalna država hrvatskoga naroda i kao država pripadnika drugih nacionalnih manjina: Srba, Čeha, Slovaka, Talijana, Mađara, Židova, Nijemaca, Austrijanaca, Ukrajinaca, Rusina, Bošnjaka, Slovenaca, Turaka, Vlaha, Albanaca i drugih, koji su njezini državljani, kojima se jamči ravnopravnost s građanima hrvatske narodnosti i ostvarivanje nacionalnih prava u skladu s demokratskim normama OUN-a i zemalja slobodnoga svijeta.

Nastavno na gore navedeno, od početka 1990-ih nastaje međunarodno (europsko) manjinsko pravo. Analiza pokazuje da Hrvatska u formalno-pravnoj zaštiti svojih manjina, više nego zadovoljava sve standarde utvrđene međunarodnim pravnim instrumentima. Svaki državljanin Republike Hrvatske ima pravo: slobodno se izjasniti da je pripadnik neke nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, pravo ostvarivati sam ili zajedno s drugim pripadnicima te nacionalne manjine ili zajedno s pripadnicima drugih nacionalnih manjina prava i slobode. Kako bi smo uvidjeli tu raznolikost među zdravstvenim djelatnicima, najbolje nam govori anketa koja se provela u te svrhe. Anketa se bazirala upravo na stavovima koji proizlaze iz predrasuda, a mogu biti ključan faktor među zdravstvenim djelatnicima i njihovom ophođenju prema drugim nacionalnostima.

Cilj ovog rad je istaknuti tu važnost povezivanja zdravstvenih radnika na bolničkom odjelu bez obzira na multietničku raznolikost, uvažavanje različitosti te ostvarivanje što kvalitetnije skrbiza pacijenata.

Ključne riječi: nacionalne manjine, predrasude i stavovi zdravstvenih radnika, Republika Hrvatska

Summary

A national minority is defined as a group of Croatian citizens whose members are traditionally residing in the territory of the Republic of Croatia, and its members have ethnic, linguistic, cultural and religious characteristics and different from other citizens who nurture and want to preserve them. In sociology, members of national minorities are in a worse position than the majority population and have a developed sense of group solidarity or belonging. Members of national minorities often perceive themselves as foreigners, ie that they are in some way socially distanced from the community in which they live. A closely related concept to national minorities is also the concept of prejudice. Prejudice means a negative attitude or opinion about members of other religions, races, nations and many categories.

The original basis of the Constitution of the Republic of Croatia states that the Republic of Croatia is established as a national state of the Croatian people and as a state belonging to other national minorities: Serbs, Czechs, Slovaks, Italians, Hungarians, Jews, Germans, Austrians, Ukrainians, Ruthenians, Bosniaks, Slovenes. Turks, Vlachs, Albanians and others, who are its citizens, who are guaranteed equality with the citizens of the Croatian nation and the exercise of national rights in accordance with the democratic norms of the UN and the free world.

In addition to the above, international (European) minority law has emerged since the early 1990s. The analysis shows that in the formal legal protection of its minorities, Croatia more than meets all the standards set by international legal instruments. Every citizen of the Republic of Croatia has the right: to freely declare that he / she is a member of a national minority in the Republic of Croatia, the right to exercise rights or freedoms alone or together with other members of that national minority or together with members of other national minorities. employees, the survey conducted for these purposes tells us best. The survey was based precisely on attitudes that stem from prejudice, and can be a key factor among health professionals and their treatment of other nationalities.

The aim of this paper is to emphasize the importance of connecting health workers in the hospital ward, regardless of multiethnic diversity, respect for diversity and achieving the highest quality patient care.

Key words: national minorities, prejudices and attitudes of health workers, Republic of Croatia

Popis korištenih kratica

OUN- organizacija ujedinjenih naroda

NN- narodne novine

RH- Republika Hrvatska

UN- Ujedinjeni narodi

OESS- Organizacija za europsku sigurnost i suradnju

UZPNM- Ustavni Zakon o pravima nacionalnih manjina

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Nacionalne manjine	3
3.	Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj	5
3.1.	Nacionalna manjina Albanci	6
3.2.	Nacionalna manjina Bošnjaci	7
3.3.	Nacionalna manjina Bugari	8
3.4.	Nacionalna manjina Crnogorci.....	8
3.5.	Nacionalna manjina Česi.....	9
3.6.	Nacionalna manjina Mađari	11
3.7.	Nacionalna manjina Makedonci	11
3.8.	Nacionalna manjina Nijemci i Austrijanci	12
3.9.	Nacionalna manjina Poljaci.....	13
3.10.	Nacionalna manjina Romi	14
3.11.	Nacionalna manjina Rusi	14
3.12.	Nacionalna manjina Rusina i Ukrajinaca	15
3.13.	Nacionalna manjina Slovaci	16
3.14.	Nacionalna manjina Slovenci	17
3.15.	Nacionalna manjina Srbi	18
3.16.	Nacionalna manjina Talijani	19
4.	Nacionalne manjine u zdravstvu	21
4.1.	Unapređenje zdravlja među pripadnicima Romske nacionalne manjine	21
4.2.	Javnozdravstvena akcija unapređenje zdravlja pripadnika Romske nacionalne manjine	22
4.3.	Zakonska prava svakoga pacijenta	22
4.4.	Odbijanje medicinskog tretmana umjetne oplodnje među pripadnicima Židovske nacionalne manjine	24
4.5.	Religijska stajališta u svrhe donacije organa među religijskim manjinama.....	25
5.	Etnička i nacionalna raznolikost	27
5.1.	Različitosti i formiranje hrvatske nacije.....	28
5.2.	Religijsko - etnički ustroj Republike Hrvatske	30
5.3.	Definiranje pojma narod.....	31
6.	Predrasude i diskriminacija prema nacionalnim manjinama	32
7.	Položaj i prava pripadnika nacionalnih manjina u RH	35
7.1.	Ustavni zakon Republike Hrvatske	35
7.2.	Pravo izjašnjavanja o pripadnosti određenoj manjinskoj skupini	35
7.3.	Pravo na ostvarivanje zaštite svakoga pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.....	36
7.4.	Ustavnopravni propisi prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.....	37
7.5.	Punopravni Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina.....	37
7.6.	Zakonska prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.....	38
7.7.	Multietnička tradicijska obilježja nacionalnih manjina	39
7.8.	Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske	40
8.	Empirijski dio.....	42
8.1.	Cilj istraživanja	42
8.2.	Metode istraživanja	42
8.3.	Sudionici.....	42

8.4. Rezultati	43
8.5. Rasprava	57
9. Zaključak.....	60
10. Literatura.....	61
11. Popis tablica	63
11. Popis grafova	64
13. Prilozi.....	66

1. Uvod

Ovaj završni rad baziran je na znanjima iz kolegija Sociologija zdravlja. Na temelju same cjeline, obrađuje se tematika položaja i predrasuda prema nacionalnim manjinama u Republici Hrvatskoj. U svrhe istraživanja pokušat će se na temelju same analize dobiti što realnija slika položaja nacionalnih manjina u zdravstvu te odgovor na to, da li se može ravnopravno funkcionirati s ostalim zdravstvenim djelatnicima. Pripadnici nacionalnih manjina u svakodnevnom životu su suočeni s mnogobrojnim preprekama, što dovodi do situacije gdje sebe analiziraju u smislu odvajanja od ostalih [1]. Pojam nacionalnih manjina definira se kao određeni dio naroda koji ne živi u svojoj nacionalnoj državi, već u drugoj, zajedno s drugim narodima. Republika Hrvatska prije osamostaljivanja 1991. godine bila je kroz povijest u sastavu različitih država u okviru kojih se kretalo stanovništvo, tako da danas na području Hrvatske žive i pripadnici drugih naroda s kojima su Hrvati bili u zajedničkim državama. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine u Republici Hrvatskoj građani su se očitovali kao pripadnici 23 različitih nacionalnosti [2]. Sam položaj nacionalnih manjina u današnjici određen je međunarodnim pravom, ali uvijek uz ogroman utjecaj društvenih prilika i političkih karakteristika države u kojoj nacionalne manjine obitavaju. Možemo naglasiti kako se položaj i prava nacionalnih manjina reguliraju na najvišem nivou ustavnim odredbama, uz preciziranje samoga zakona. Među zajednicama se smatra, da je rješenje političkog, pravnog, kulturnog i društvenog položaja manjina u samome društvu mjerilo demokratizacije te modernizacije toga društva. Međunarodno pravo nalaže da pripadnici manjina imaju prava i slobode kao i drugi stanovnici države u kojoj žive, i to nanačin da im bude omogućeno očuvati vlastiti jezik, kulturu, i vjeru [1].

Budući da je kršćanstvo najzastupljenija religija prostorom Republike Hrvatske, časne sestre su većim dijelom prihvaćene kao medicinski djelatnici. Uzimajući u obzir multikulturalnost, rijetko je na odjelima viđena medicinska sestra islamske vjeroispovijesti pokrivena maramom. Cilj ovoga završnoga rada je približiti bolničkim odjelima novo gledište u multikulturalnost, suzbiti predrasude te ih educirati u tom pogledu [2].

Pozvala bih se na citat Svete Majke Terezije (Agnes Gonxha Bojaxhiu, Skoplje, 26.kolovoza 1910. – 5. rujna 1997.), katoličke svetica i redovnice albanskoga podrijetla koji glasi: „ Oni koji osuđuju ljude, nemaju ih vremena voljeti.“ Ovim citatom bih htjela ukazati na to da se u današnjem društvu predrasude i sama diskriminacija moraju smanjiti među zdravstvenim djelatnicima jer samo će tako nastati sklad i zajedništvo koje je neophodno za “ normalno “ funkcioniranje [1,2].

2. Nacionalne manjine

Tijekom izučavanja literature manje poznato da su se nacionalne manjine prvobitno vjerske, a zatim nacionalne odavno izjasnile kao prvobitno pitanje međunarodnih odnosa. One prethode povijesnim konceptima i konceptima osnovnih ljudskih prava koji će nadalje određivati smisao ukupnog pojma nacionalnih manjina. Uglavnom se kao povijesni izvor nastanka međunarodnog pojma manjina uzimaju mirovni ugovori sklopljeni 1648. godine u Westphaliji nakon svih vjerskih ratova u zapadnoj Europi kojima je striktno regulirana zaštita vjerskih manjina [3]. Sam smisao i koncept nacionalnih manjina kao pojma pojavio se neposredno iza Francuske revolucije i Bečkog kongresa davne 1815. godine. Nadalje se razvija zasebno u pravom značaju i smislu nacionalnih manjina kakve danas spoznajemo, ovakav slijed događaja nastaje zahvaljujući procesima sekularizacije u zapadnoj Europi te inzistiranju u nastanku modernoga međunarodnoga prava. Naime, sama sekularizacija potiskivala je sam značaj vjerskih odnosno religijskih pripadnosti, a istodobno je pravodobno isticala sve veću važnost samoga nacionalnog identiteta kako u javnoj tako i političkoj sferi na razini modernog društva i sukladno propisima među stanovništvom [4]. Prvi ovakav sustav međunarodne zaštite nacionalnih manjina u Europi nastao je neposredno nakon Prvog svjetskog rata u vodstvu Lige naroda. Od važnosti za sve pripadnike nacionalnih manjina jeste kako je i sama Organizacija ujedinjenih naroda (OUN) 1992. godine prihvatio Deklaraciju o pravima osoba koje pripadaju etničkim, nacionalnim, vjerskim i jezičnim manjinama. Premda prema odredbama sadržava cijeli niz stavki odnosno odredbi koje pripadnici nacionalnih manjina mogu tražiti od država u kojima borave i žive, one nisu pravno ustanovljene i nije važeći pravo zakonski dokument. Na ovakav način ne osigurava se nikakav mehanizam međunarodne kontrole i ustavnih zakona koji pripadaju nacionalnim manjinama [3]. Nekoliko godina kasnije točnije 1995. godine na snagu stupaju dva dokumenta iz Vijeća Europe. Prva je Europska povelja za regionalne i manjinske jezike, a druga je Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina. Okvirna konvencija za zaštitu od nacionalnih manjina nije nažalost doživjela dobru prihvaćenost te je bila okružena konstantnim kritikama. Kritike su ponajprije pristizale od samih zagovornika ljudskih prava baziranih na brojnim neodređenim definiranjima u vezi sa zaštitom manjina. Sama potreba striktnog određenja pojma nacionalne manjine pojavljuje se tek s provođenjem članka 27. Međunarodnog sporazuma o građanskim i političkim pravima. Potaknut ovim provođenjem specijalni zagovornik Francesco Caporti predlaže godine 1977. da se pod pojmom manjina podrazumijeva određena grupno brožčani udio stanovništva u korelaciji s ostalim članovima te iste države [3,4]. Kao državljani te države imaju etnička, vjerska ili jezična obilježja koja ih bitno razlikuju od ostatka stanovništva. Na ovakav način se dijeli osjećaj solidarnosti usmjeren

na održavanje njihove kulture, tradicije, vjere i jezika. Parlamentarna skupština Vijeća Europe ponudila je u svojoj Preporuci godine 1993. neformalnu definiciju nacionalnih manjina. Ponuđena neformalna definicija je ustanovljena radi primjene Europske konvencije o ljudskim pravima. Prema članku 1. pojam nacionalna manjina odnosila se na sljedeće: [3,4]

- 1.) Svako prebivanje na teritoriju iste države zajedno s ostalim državljanima te iste
- 2.) Svako održavanje u cilju dugotrajne, čvrste i postojane veze s tom državom
- 3.) Pravo na pokazivanje etničkih, kulturnih vjerskih ili bilo kakvih drugih definiranih obilježja
- 4.) Naglašene su kao malobrojni udio među ostalim stanovništvom
- 5.) Ključ nacionalnih manjina je motiviranje i sačuvaju sva ona obilježja koji ih definiraju nacionalnim manjinama

3. Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj

Vlada Republike Hrvatske učestalo provodi politiku u području prava nacionalnih manjina poveznih putem Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Definirano ustavnim zakonom pripadnici nacionalnih manjina ostvaruju svoja većinska etnička prava koja se uspostavljaju putem redovitih institucija Republike Hrvatske kao i većinski narod čime se omogućuje osiguravanje zaštita od očuvanja integracije u hrvatsko društvo. Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. godine u Republici Hrvatskoj je popisano ukupno 4.284.889 stanovnika od čega je ukupno 328.738 pripadnika različitih nacionalnih manjina na prostoru Republike Hrvatske,[5].Od ukupnog stanovništva izjasnilo se pripadnikom određene nacionalne manjine slijedeći pripadnici koji su dolje navedeni (Tablica 3.1.) [5,6].

Albanci	Austrijanci	Bošnjaci	Bugari	Crnogorci	Česi	Mađari	Makedonci	Nijemci	Poljaci
17.513 (0,41%)	297 (0,01%)	31.479 (0,73%)	350 (0,01%)	4.517 (0,11%)	9.641(0,22%)	14.048 (0,33%)	4.138 (0,10%)	2.965 (0,07%)	672 (0,02%)
Romi	Rumunji	Rusi	Slovaci	Slovinci	Srbi	Talijani	Turci	Ukrajinci	Židovi
16.975 (0,40%)	435 (0,01%)	1936 (0,05%)	4.753 (0,11%)	10.517 (0,25)	186.633 (4,36%)	17.807 (0,42%)	367 (0,01%)	1.878 (0,04)	509 (0,01%)

Tablica 3.1. Pripadnici nacionalnih manjina [Izvor: Popis stanovništva 2011.]

<https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/censuslogo.htm>

3.1. Nacionalna manjina Albanci

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 17. 513 Albanaca što izrazito govori o povećanju u odnosu na prethodnom popisu stanovništva kada je popisano ukupno 15.082 pripadnika albanske nacionalne manjine. Podaci nam ukazuju u uvid kako najviše Albanaca živi na području Grada Zagreba, Primorsko–goranske, Istarske, Splitsko-dalmatinske županije, Osječko-baranjske, Zagrebačke i Bjelovarsko-bilogorske županije. Prema definiranom zakonu o udrugama registrirane su sljedeće udruge albanske nacionalne manjine, a to su: [5,6]

1. Unija zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj, Zagreb
2. Albansko kulturno društvo u Hrvatskoj „Shendija“, Zagreb
3. Klub albanskih žena „Kraljica Teuta“ Zagreb
4. Forum albanskih intelektualaca u Hrvatskoj, Zagreb
5. Međužupanijska zajednica Albanaca Republike Hrvatske, Zadar
6. Udruga albanskih žena u Zagrebu „Drita“ Zagreb

Izdvajamo kako se od 1992. godine iz državnog proračuna odvaja financijska pomoć u cilju programa, izdavaštva multikulturalnih manifestacija. Unija zajednica Albanaca izdvaja se kao središnja udruga same albanske nacionalne manjine koja izdaje mjesečni informativni list na albanskom jeziku pod nazivom „Informatorij“. Samim programom izdavaštva obuhvaćeni su s ciljem uglavnom autori Albanci koji svoja stvaralaštva kreiraju na području Republike Hrvatske. Okvir programa multikulturalnih programa amaterizma i samih kulturnih manifestacija izdvaja pojedinačne tribine, izložbe i obljetnice o samima životima i djelima Albanaca koji su od velike značajnosti za samim očuvanjem kako kulturnog, religijskog tako i samoga jezičnoga identiteta. Izdvaja se program bogat kulturnim amaterizmima i program kulturnih manifestacija uz zajednice Unije Albanaca koje definiraju i ostvaruju Albansko kulturno društvo „Shkendija“ iz Zagreba [5,6]. Ovakva udruga njeguje bogati albanski folklor i glazbu pod utjecajem folklorne, dramske i glazbene djelatnosti. Klub albanskih žena „Kraljica Teuta“ izgrađuje program informiranja putem tiskanja časopisa za žene i obitelj „Ilira“. Ova udruga ima cilj obilježavanja vrlo bitnih povijesnih i značajnih datuma za sve pripadnike Albanske nacionalne manjine. Sama organizacija ovakvih vrlo bogatih tematskih stolova iziskuje mnoge bitne faktore i krugove povezanih Međužupanijskih zajednica Albanaca Republike Hrvatske. Izdvaja se kako se iz državnog proračuna Republike Hrvatske u 2017. godini za udruge albanske nacionalne manjine putem Savjeta za nacionalne manjine osigurala sva potrebna sredstva u iznosu od 674.000 kn za sve potrebne programe čiji je cilj ostvarivanja svih mogućih etničkih prava iz područja informiranja, izdavaštva svih kulturnih manifestacija. Sve interese albanske nacionalne manjine

u Hrvatskom saboru predstavlja zastupnica imena Ermina Lekaj Prljaskaj koja ukupno zastupa 5 nacionalnih manjina, a to su: Bošnjaci, Slaveni, Makedonci, Albanci, i Crnogorci. Zastupnica Ermina Lekaj Prljaskaj je također i članica Savjeta za nacionalne manjine te sukladno pravima sudjeluje u donošenju odluke o financiranju svakog programa udruga i ustanova [5,6].

3.2. Nacionalna manjina Bošnjaci

Prema zadnjem opisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 31.479 pripadnika bošnjačke nacionalne manjine. Uspoređujući podatke iz 2001. godine gdje je ukupno popisano 20.755 znatno nam govori kako se bošnjačka nacionalna manjina povećava u napretku od zadnjeg popisa stanovništva. Najveći broj Bošnjaka živi u području Grada Zagreba, Istarske i Primorsko-goranske županije. Prema definiranom Zakonu o udrugama (N.N.BR.70/97 I 106/97) registrirano je ukupno 15 nevladinih udruga bošnjačke nacionalne manjine. One se manifestiraju i provode pod slijedećim imenima: [5,6]

- 1.) Kulturno društvo Bošnjaka Hrvatske „Preporod“ Zagreb
- 2.) Bošnjačka nacionalna zajednica Hrvatske, Zagreb
- 3.) Bošnjačka nacionalna zajednica Hrvatske Grada Siska i Sisačko-moslavačke županije, Sisak
- 4.) Nacionalna zajednica Bošnjaka Istre, Pula
- 5.) Bošnjačka nacionalna zajednica za Primorsko-goransku županiju, Rijeka
- 6.) Bošnjačka nacionalna zajednica za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju, Zagreb
- 7.) Bošnjačka nacionalna zajednica Zadarske županije, Zadar
- 8.) Sabor bošnjačkih asocijacija Hrvatske „Sabah“, Zagreb
- 9.) Bošnjačko kulturno- umjetničko društvo „Sevdah“ ZAGREB
- 10.) KUD „Bosna“ Istarske županije, Pula
- 11.) Bošnjačko kulturno- umjetničko društvo „Nur“ , Sisak
- 12.) KUD Bošnjaka „Preporod“, Dubrovnik
- 13.) Bošnjački KUD „Ljiljan“, Drenovci
- 14.) KUD Bošnjaka „Srna“, Umag
- 15.) Udruga mladih Bošnjaka i prijatelja Grada Rijeke i Primorsko-goranske županije, Rijeka

Izdvaja se podatak kako je iz državnog proračuna Republike Hrvatske svim navedenim udruga pristupna sva moguća financijska pomoć u različitim programima pod vodstvom nevladinih udruga koje ostvaruju sva moguća multikulturalna manifestiranja. Ovakvom financijskom pomoći omogućena su brojna mjesečna tiskanja Bošnjačkih časopisa, a neki od njih su pod slijedećim nazivima: Preporodov journal, Sabah info, Behar, Bošnjački glas, Bošnjačka

pismohrana te Jasmin [5,6]. U samim bitnim okvirima programa Bošnjačke nacionalne manjine tiskaju se brojni naslovi knjiga koje datiraju povijesnim činjenicama i kulture bošnjačke nacionalne manjine. Naglašava se kako se iz državnog proračuna 2017. godine izdvojilo ukupno 1.920.000 kuna za sve potrebne programe kojima se omogućuju etnička prava iz svih područja informiranja, izdavaštva te multikulturalnih manifestacija. Pripadnici bošnjačke nacionalne manjine ostvaruju pravo na izabраних 23 vijeća te 15 predstavnika bošnjačke nacionalne manjine [5,6].

3.3. Nacionalna manjina Bugari

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 350 pripadnika bugarske nacionalne manjine. Definiрано je kako najviše Bugara živi na području Grada Zagreba, Primorsko-goranske i Splitsko-dalmatinske županije. Sukladno svim zakonskim propisima vezanih za nacionalnu manjinu Bugari registrirana je tek jedna nevladina udruga pod slijedećim nazivom: [5,6]

1.) Nacionalna manjina Bugara u Republici Hrvatskoj

Kao i sve nacionalne manjine tako i članovi nacionalne manjine Bugari ostvaruju svako pravo na program informiranja. Program je usmjeren na tiskanje tromjesečnika pod nazivom „Rodna reč“ te se ovaj oblik programa izdaje u svrhe knjiga s temama iz povijesti bugarske nacionalne manjine u Hrvatskoj. Uz ovaj program nadovezuje se i bogatstvo djelovanja folklorne skupine [5,6]. Za ove oblike programa raspoređena su određena financijska sredstva iz Državnog proračuna Republike Hrvatske u 2017. godini dodijeljena su financijska sredstva u iznosu od 85.000 kuna. Za razliku od ostalih nacionalnih manjina pripadnici Bugara imaju jednoga izabranog predstavnika nacionalne manjine za Grad Zagreb. U Hrvatskom saboru sve značajke, pitanja i interese bugarske nacionalne manjine predstavlja zastupnik Veljko Kajtazi, pripadnik romske nacionalne manjine koji zajednički zastupa interese dvanaest nacionalnih manjina, a to su:

njemačka, austrijska, židovska, rusinska, ukrajinska, poljska, romska, ruska, bugarska, rumunjska, turska i vlaška nacionalna manjina [5,6].

3.4. Nacionalna manjina Crnogorci

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 4.517 pripadnika crnogorske nacionalne manjine. Definiрано je kako je najviše Crnogoraca živi na području Grada Zagreba, Istarske, Primorsko-goranske, Splitsko-dalmatinske, Dubrovačke-neretvanske i

Osječko-baranjske županije. Sukladno svim zakonskim propisima vezanih za nacionalnu manjinu Crnogorci registrirane su sljedeće udruge Crnogoraca: [5,6]

- 1.) Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Zagreb
- 2.) Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro-Montenegrina“, Zagreb
- 3.) KUD „Montenegro-Montenegrina“ i prijatelja Crne Gore, Beli Manastir
- 4.) Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Bujuštine“, Umag
- 5.) Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeke
- 6.) Savez Crnogoraca Hrvatske, Rijeka
- 7.) Zajednica Crnogoraca Split
- 8.) Zajednica Crnogoraca Pula
- 9.) Društvo Perojskih Crnogoraca „Peroj 1657“

Djelovanje nacionalne manjine Crnogorci u Republici Hrvatskoj djeluje u cilju usavršavanja i očuvanja vlastitog identiteta putem zajednica i kulturnih društava. Takve manifestacije omogućavaju očuvanje tradicije i svih mogućih postignuća Crnogoraca naročito onih koji su pridonijeli svojim stvaralačkim djelima otisnutih u hrvatsku kulturu obogaćuju multikulturalnost na našim područjima. Nacionalna zajednica Crnogoraca Republike Hrvatske kao i ostale manjine ostvaruju puno pravo na program informiranja izdavanjem dvomjesečnika „Crnogorski glasnik“ te izdavanjem više broja naslova knjiga iz bogate povijesti same kulture Crnogoraca. Sam multikulturalni program manifestira se u cilju organizacije kako likovnih izložbi, stručnih skupova i obilježavanjem vrlo značajnih obljetnica za samo očuvanje kulturnog, vjerskog i nacionalnog identiteta [5,6]. Izdvaja se kako se iz državnog proračuna Republike Hrvatske upravo u ovakve svrhe manifestiranja ukupno izdvojilo ukupno 594.000 kuna 2017. godine za sve potrebite programe kojima se ostvaruju sva etnička prava. Pripadnici nacionalne manjine u Hrvatskom saboru sve interese nacionalne manjine Crnogoraca zajedno s ostalih 4 nacionalnih manjina zastupa zastupnica Ermina Lekaj Prljaskaj. Od važnosti je kako u Savjetu za nacionalne manjine Crnogorci imaju zasebnoga predstavnika koji sudjeluje u donošenju odluke o bilo kakvom rasporedu sredstava za sve pripadnike te iste nacionalne manjine. U Zagrebu 14. siječnja 2009. godine je potpisan Sporazum o zaštiti prava hrvatske manjine u Crnoj Gori i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj [5,6].

3.5. Nacionalna manjina Česi

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 9.641 pripadnik češke nacionalne manjine. Definirano je kako je najviše Čeha živi na području Bjelovarsko-bilogorske,

Požeško-slavonske, Sisačko-moslavačke i Zagrebačke županije te u Gradu Zagrebu. Sukladno svim zakonskim propisima vezanih za nacionalnu manjinu Česi registrirane su sljedeće udruge Čeha: [5,6]

1.) Savez Čeha u Republici Hrvatskoj

2.) NIU „Jednota“

Izdvađa se podatak kako se iz državnog proračuna Republike Hrvatske financijski pridonosi u dvije nevladine udruge nacionalnih manjina Čeha. Te dvije nevladine udruge su pod nazivima Savez Čeha u Republici Hrvatskoj, Daruvar koji svojim tijelom ostvaruje program multikulturalnog amaterizma i samih kulturnih manifestacija, a druga nevladina udruga je pod nazivom „Jednota“ također iz Daruvara koja tiska tjednik „Jednotu“ i mjesečnik „Naš koutek“ te također godišnjake „Prehled“ i „Češki Iydovi kalendar.“ Naglašava se kako je davne 1944. godine utemeljen Savez pod nazivom Savez Čeha i Slovaka i djelovao je sve do 1992. godine. Djelovao je na način kao jedinstvena organizacija pripadnika češke i slovačke nacionalne manjine. Samim osamostaljivanjem matičnih država razdvojila se i ova udruga na dvije zasebne nacionalne udruge. [5,6]. Tako se od lipnja 1992. godine sudjeluje Savez Čeha i okupljaju se samo pripadnici češke nacionalne manjine. Savez Čeha ima ukupno 30 čeških beseda i to su: u Končanici, Daruvaru, Sisku, Dežanovcu, Donjim Sređanima, Prekopakri, Ljudevit selu, Virovitici, Međuriću, Jazveniku, Rijeci, Kaptolu, Slavanskom Brodu, Ivanovom Selu, Zagrebu, Bjelovaru, Gornjem Daruvaru, Garenšnici, Doljanima, Treglavi, Bjeliševcu, Novoj Gradiški, Lipovljanima, Velikim i Malim Zdencima, Daruvarskom Brestovcu, Hercegovcu, Grubišnom Polju, Golubinjaku i Dubravi. Nacionalna manjina Čeha ostvaruju puno pravo na program informiranja te se iz državnog proračuna Republike Hrvatske u 2017. godini izdvojilo i rasporedilo ukupno 2.825.00 kuna za sve potrebite programe kojima se omogućava multikulturalnost među češkom nacionalnom manjinom. Sve potrebne i zasebne interese češke i slovačke nacionalne manjine puno pravno zastupa u Hrvatskom saboru zastupnik Vladimir Bilek. Također je i član Savjeta za nacionalne manjine te sudjeluje u donošenju bitnih odluka o svakom financiranju programa, udruga i ustanova nacionalnih manjina [5,6]. Pripadnici češke nacionalne manjine na izborima vijeća i predstavnika nacionalnih manjina godine 2015. izabrali sveukupno 11 vijeća i čak 10 predstavnika češke nacionalne manjine. Ovakvim bogatim angažmanom češke nacionalne manjine osnovana je i koordinacija vijeća i svih predstavnika same češke nacionalne manjine. Unutar Vlade Republike Hrvatske i Vlade Češke Republike godine 2001. sklopio se Sporazum o suradnji u svim područjima kulture, prosvjete te u svim granama znanosti. Definirano u članku 8 samog navedenog Sporazuma ustanovljeno je da će ugovorne stranke u svim skladovima osigurati pripadnicima hrvatske i češke nacionalne manjine

uvjete za svako očuvanje njihovog multikulturalnog i povijesnog nasljeđa te će se zalagati za bolji razvitak njihove i vlastite kulture i omogućavanje nastave na materinjem jeziku [5,6].

3.6. Nacionalna manjina Mađari

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 14.048 pripadnika mađarske nacionalne manjine. Definirano je kako je najviše Mađara živi na području Osječko-baranjske, Vukovarsko-srijemske, Bjelovarsko-bilogorske i Primorsko-goranske županije te na području Grada Zagreba. Sukladno svim zakonskim propisima vezanih za nacionalnu manjinu Mađari registrirane su sljedeće udruge Mađara: [5,6]

- 1.) Demokratska zajednica Mađara Hrvatske sa sjedištem u Bilju
- 2.) Savez mađarskih udruga, sa sjedištem u Belom Manastiru
- 3.) Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj sa sjedištem u Zagrebu
- 4.) Savez mađarskih učitelja Republike Hrvatske

Izdvaja se kako se iz državnog proračuna Republike Hrvatske financijski izdvajaju sva potrebna sredstva koja iziskuju svu potrebnu svrhu njegovanja multikulturalnosti izdavaštva i svih kulturnih manifestacija. Manifestirani programi proizlaze iz dviju nevladinih udruga pod nazivima: Demokratska zajednica Mađara Hrvatske, Bilje te Savez mađarskih udruga Beli Manastir. Sva potrebna sredstva izdvojena su 2017. godine iz državnog proračuna Republike Hrvatske u iznosu od 2.696.000 [5,6]. Naglašava se kako je Republika Hrvatska i Republika Mađarska sukladno svim propisima uspješno potpisale Sporazum o zaštiti prava hrvatske manjine u Mađarskoj i mađarske manjine u Republici Hrvatskoj dana 05. ožujka 1995. godine u gradu Osijeku. Prvi otvoreni Prosvjetno- kulturni centar Mađara u Republici Hrvatskoj zbio se 1999. godine. Na izborima vijeća za predstavnike nacionalnih manjina održanih godine 2015. Mađari su kao nacionalne manjine, izabrali čak 17 vijeća i ukupno 16 predstavnika mađarske nacionalne manjine. Sve potrebne i zasebne interese češke i slovačke nacionalne manjine puno pravno zastupa u Hrvatskom saboru zastupnik Robert Jankovish koji je također i član Savjeta za nacionalne manjine [5,6].

3.7. Nacionalna manjina Makedonci

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 4.138 pripadnika makedonske nacionalne manjine. Definirano je kako je najviše Makedonaca živi na području Grada Zagreba, Primorsko-goranske i Istarske županije. Glavna Zajednica Makedonaca u

Republici Hrvatskoj registrirani su prema svim aspektima Zakona o udrugama sa sjedištem u Gradu Zagreb. Pod ovim poznatim nazivom upisana je godine 1992. i od tada se naziv nije mijenjao. Izdvaja se kako se iz državnog proračuna Republike Hrvatske izdvajaju sva potrebna financijska sredstva u održavanju programa informiranja izdaje se dvomjesečnik pod nazivom „Makedonski glas“ na makedonskom jeziku. Ovakav program izdavaštva uredni izdaje i knjige o kulturi i tradiciji Makedonaca u Republici Hrvatskoj. Svi događaji u sklopu folklornih i glazbenih nastupa, izložba te dana makedonske kulture i sve ostale aktivnosti organiziraju se u okvirima programa kulturnih društava: [5,6]

- 1.) Makedonsko kulturno društvo „Braća Miladinovci“, Osijek
- 2.) Makedonsko kulturno društvo „Ilinden“, Rijeka
- 3.) Makedonsko kulturno društvo „Makedonija“, Split
- 4.) Makedonsko kulturno društvo „Biljana“, Zadar
- 5.) Makedonsko kulturno društvo „Ohridski Biser“, Zagreb
- 6.) Makedonsko kulturno društvo Istarske županije „Sv. Kiril i Metodij“, Pula

Izdvađa se kako se iz državnog proračuna Republike Hrvatske godine 2017. putem Savjeta za nacionalne manjine makedonskoj nacionalnoj manjini ukupno omogućilo 619.000 kuna za sve potrebne multikulturalne manifestacije u cilju očuvanja svih etničkih prava. Na izborima pripadnici makedonske nacionalne manjine izabrali su 4 vijeća makedonske nacionalne manjine i 9 predstavnika te iste manjine. Pripadnici nacionalne manjine u Hrvatskom saboru sve interese nacionalne manjine Makedonaca zajedno s ostalih 4 nacionalnih manjina zastupa zastupnica Ermina Lekaj Prljaskaj [5,6].

3.8. Nacionalna manjina Nijemci i Austrijanci

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 2.965 pripadnika njemačke nacionalne manjine i 297 pripadnika austrijske nacionalne manjine. Definirano je kako je najviše Nijemaca živina području Osječko-baranjske, Zagrebačke i Splitsko-dalmatinske županije. Ujedno definirano je kako je najviše Austrijanaca živi na području Grada Zagreba, Primorsko-goranske i Istarske županije. Prama pravnom iskazu Zakona o udrugama u Republici Hrvatskoj ukupno je registrirano 5 nevladinih udruga kako njemačke tako i austrijske nacionalne manjine: [5,6]

- Zajednica Nijemaca u Hrvatskoj, Zagreb
- Njemačka narodnosna zajednica, Zemaljska udruga podunavskih Švaba u Hrvatskoj, Osijek
- Narodni savez Nijemaca Hrvatske, Zagreb
- Udruga Nijemaca i Austrijanaca, Vukovar

- Zajednica Austrijanaca u Hrvatskoj, Zagreb

Izdvaja se kako se iz državnog proračuna Republike Hrvatske putem Savjeta za nacionalne manjine godine 2017. svim udrugama njemačke i austrijske nacionalne manjine u svrhu očuvanja multikulturalnosti ukupno izdvojilo 615.000 kuna za sve potrebite programe u očuvanju etničke baštine. Vrlo bitno mjesto u promicanju i pokazivanju realne slike njemačkog i austrijskog identiteta ima zajednički dvojezični mjesečni list pod nazivom „Deutsches Wort“ koji izlazi u gradu Osijeku. Njegovo izdavanje omogućava Njemačka narodnosna zajednica Osijek. Multikulturalna baština očuvanje omogućava kroz djelovanje njemačkog pjevačkog zbora „Drei Rosen aus Vukovar“ i njemačkog instrumentalno-recitatorskog ansambla „Edelweiss“, te muškog pjevačkog zbora „Alte kameraden“ i kazališne grupe pod nazivom „Esskerbuhne“. S ciljem očuvanja okvira kulturnih manifestacija redovno se obilježavaju Dani njemačke i austrijske kulture, festivali, izložbe i znanstveni skupovi. Na izborima pripadnici njemačke nacionalne manjine izabrali su 2 vijeća i dva predstavnika njemačke nacionalne manjine. U Hrvatskom saboru sve potrebne interese kako njemačke tako i austrijske nacionalne manjine predstavlja Veljko Kajtazi koji ukupno zastupa 12 nacionalnih manjina. Važno je istaknuti kako pripadnici njemačke i austrijske nacionalne manjine imaju svoje predstavnike u Savjetu za nacionalne manjine [5,6].

3.9. Nacionalna manjina Poljaci

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 672 pripadnika Poljske nacionalne manjine. Definirano je kako najviše Poljaka živi na području Grada Zagreba, Primorsko-goranske i Splitsko-dalmatinske županije. Prema pravnom iskazu Zakona o udrugama u Republici Hrvatskoj ukupno su registrirane dvije nevladine udruge poljske nacionalne manjine: [5,6]

- 1.) Poljska kulturna udruga „Mikolaj Kopernik“, Zagreb
- 2.) Poljska kulturna udruga „Polonez“, Kaštel Stari

U okvirima samoga prikazivanja realne slike poljske nacionalne manjine Poljska kulturna udruga „Mikolaj Kopernik“ izdaje dvomjesečni časopis pod nazivom „Kopernik“. Dvije navedene nevladine udruge ostvaruju puni program kulturnih manifestacija djelovanjem pjevačkog zbora „Wisla“ u Zagrebu. Organiziraju se mnoge izložbe u svrhe obilježavanja Nacionalnih blagdana Republike Poljske dana 3. svibnja i Dana neovisnosti 11. studenoga. Kako bi se navedeni programi mogli uspješno i bezbrižno provesti godine 2017. izdvojena su sredstva iz Državnog proračuna Republike Hrvatske putem Savjeta za nacionalne manjine u ukupnom iznosu od 100.000 kuna. U Hrvatskom saboru sve potrebne interese poljske nacionalne manjine

predstavlja zastupnik Veljko Kajtazi, pripadnik romske nacionalne manjine koji ujedno zastupa i interese ostalih 12 nacionalnih manjina [5,6].

3.10. Nacionalna manjina Romi

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 16.975 pripadnika romske nacionalne manjine. Definirano je kako najviše Roma živi na području Međimurske, Osječko-baranjske i Sisačko-moslavačke županije te Grada Zagreba. Prema pravnom iskazu Zakona o udrugama u Republici Hrvatskoj ukupno je registrirano 7 udruga: [5,6]

- 1.) Romsko kulturno društvo „Darda“, Darda
- 2.) Udruga žena Romkinja „Bolja budućnost“, Zagreb
- 3.) Savez Roma u Republici Hrvatskoj, „Kali Sara“, Zagreb
- 4.) Romski kulturni centar Romska prava, Sisak
- 5.) Udruga Branjskih Roma, Beli Manastir
- 6.) Romski nacionalni forum, Beli Manastir
- 7.) Udruga Roma „Korak po Korak“, Koprivnica

Kako bi se navedeni programi mogli uspješno i bezbrižno provesti godine 2007. izdvojena su sredstva iz Državnog proračuna Republike Hrvatske putem Savjeta za nacionalne manjine u ukupnom iznosu od 468.000 kuna za programe informiranja, izdavaštva, i svih multikulturalnih manifestacija. U Hrvatskom saboru sve potrebne interese nacionalne manjine Romi predstavlja zastupnik Veljko Kajtazi koji je i sam pripadnik romske nacionalne manjine [5,6].

3.11. Nacionalna manjina Rusi

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 1.279 pripadnika ruske nacionalne manjine. Definirano je kako najviše Rusa živi na području Grada Zagreba, Primorsko-goranske i Splitsko-dalmatinske županije. Prema pravnom iskazu Zakona o udrugama u Republici Hrvatskoj ukupno je registrirano 4 nevladinih udruga: [5,6]

- 1.) Nacionalne manjina Rusa Hrvatske, Zagreb
- 2.) Udruga ruskog govornog područja u Međimurju „Kalinka“, Čakovec
- 3.) Ruska kulturna udruga „Katjuša“ Požega
- 4.) Savez Rusa u Republici Hrvatskoj, Zagreb

Nacionalna zajednica pripadnika nacionalne zajednice Rusa ostvaruje pravo na program pjevačkog zbora te programa multikulturalnih manifestacija obilježavanjem svih bitnih povijesnih datuma. Udruga ruskog govornog područja u Međimurju „Kalinka“ Čakovec ostvaruje pravo na djelovanje u području zbora te folklorne skupine „Kalinka“. Kako bi se navedeni programi mogli uspješno i bezbrižno provesti godine 2007. izdvojena su sredstva iz Državnog proračuna Republike Hrvatske u ukupnom iznosu od 193.000 kuna. Na posljednjim izborima vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Rusi su izabrali jednog predstavnika ruske nacionalne manjine. U Hrvatskom saboru sve potrebne interese nacionalne manjine Rusa predstavlja zastupnik Veljko Kajtazi [5,6].

3.12. Nacionalna manjina Rusina i Ukrajinaca

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 1.936 pripadnika rusinske nacionalne manjine te 1.878 pripadnika ukrajinske nacionalne manjine. Definirano je kako najviše Rusina živi na području Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije te Grada Zagreba. Ujedno definirano je kako najviše Ukrajinaca živi na području Vukovarsko-srijemske, Grada Zagreba, Sisačko-moslavačke i Splitsko-dalmatinske županije [5,6]. Prema pravnom iskazu Zakona o udrugama u Republici Hrvatskoj ukupno je registrirano 4 nevladinih udruge:

- 1.) Savez Rusina i Ukrajinaca u Republici Hrvatskoj, Vukovar
- 2.) Ukrajinska zajednica Republike Hrvatske, Zagreb
- 3.) Društvo za ukrajinsku kulturu, Zagreb
- 4.) „ Rusnak“ Društvo Rusina u Republici Hrvatskoj, Petrovci

Savez Rusina i Ukrajinaca u Republici Hrvatskoj sa sjedištem u gradu Vukovaru, sklopljen je godine 1968. Usklađen i pravodoban ostvaruje pravo na multikulturalne manifestacije djelovanjem samim tradicionalnim kulturnim društvima: KUD „Jakim Hardi“, Petrovci, KUD „Osif Kostelnik“, Vukovar, KUD Rusina-Ukrajinaca, Osijek, KUD Rusina-Ukrajinaca, Vinkovci, Kulturno društvo Rusina i Ukrajinaca PGŽ „Rusnjak“, Rijeka, „KPD Rusina i Ukrajinaca, Zagreb. Uz ove udruge ujedno se i omogućava program informiranja koji se ostvaruje putem izdavanja tromjesečnika „Nova Dumka“ te dječjeg lista „Vjenčić“ na rusinskom, ukrajinskom te hrvatskom jeziku. Ukrajinska zajednica Republike Hrvatske, sa sjedištem u gradu Zagrebu osnovana je 2008. godine [5,6]. Ovakva organizacija Ukrajinaca u Republici Hrvatskoj okuplja najveći broj pripadnika ukrajinske nacionalne manjine. Usklađen i pravodoban ostvaruje pravo na multikulturalne manifestacije djelovanjem samim tradicionalnim kulturnim društvima: Ukrajinske zajednice Grada Zagreba, Zagreb, UKPD „Kobzar“ Zagreb,

UKPD“ Dnipro“ Rijeka, KPD „Ukraina“, Slavonski Brod, KPD Ukrajinaca "Karpati", Lipovljani, KUD“Ivan Franko“ Vukovar, UKUD“Andrej Pelih“ Šumeće, UKPD“Taras Ševčenko“ Kaniža, i UKPD „Lesja Ukrajinca“, Osijek. Uz ove udruge ujedno se i omogućava program informiranja koji se ostvaruje putem izdavanja dvomjesečnika „Vjesnika ukrajinske zajednice u Hrvatskoj“ na hrvatskom, ukrajinskom te engleskom jeziku. Izdvaja se kako se 2017.godine iz Državnog proračuna Republike Hrvatske putem Savjeta za nacionalne manjine ukupno izdvojila financijska sredstva u iznosu od 1.241.000 kuna za sve udruge rusinske i ukrajinske nacionalne manjine [5,6]. Na zadnjim izborima vijeća izabrana su ukupno 4 vijeća i 2 predstavnika rusinske nacionalne manjine te 1 vijeće i 8 predstavnika ukrajinske nacionalne manjine. Svi pripadnici kako rusinske tako i ukrajinske nacionalne manjine imaju ukupno po jednog predstavnika u Savjetu za nacionalne manjine. U Hrvatskom saboru sve potrebne interese nacionalne manjine Rusa predstavlja zastupnik Veljko Kajtazi [5,6].

3.13. Nacionalna manjina Slovaci

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 4.753 pripadnika slovačke nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. Definirano je kako najviše Slovaka živi na području Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije te Grada Zagreba. Prema pravnom iskazu Zakona o udrugama u Republici Hrvatskoj ukupno je registrirano 1 nevladina udruga: [5,6]

1.) Savez Slovaka, Našice

Pripadnici slovačke nacionalne manjine izdvojili su se iz zajedničkog Saveza Čeha i Slovaka godine 1992. Nakon raskida registrirali su vlastitu nevladinu udrugu Maticu slovačku sa sjedištem u Našicama. Matica Slovačka godine 1998. promijenila naziv i postaje Savez Slovaka. Program multikulturalnih izdavaštva redovito izdaje mjesečni list pod nazivom „Pramen“ na slovačkom jeziku te se bavi konkretno tiskanjem više naslova knjiga o slovačkoj kulturi i samoj povijesti doseljavanja Slovaka na području Republike Hrvatske. Usklađen i pravodoban ostvaruje pravo na 14 multikulturalne manifestacije djelovanjem samim tradicionalnim kulturnim društvima: u Josipovcu, Jelisavcu, Markovcu Našičkom, Iloku, Zagrebu, Našicama, Rijeci, Osijeku, Međuriću, Lipovljanima, Jurjevcu Punitovačkom, Soljanima, Zokovom Gaju, Radošu, Miljevcima i Jakšiću [5,6]. Od važnijih multikulturalnih manifestacija najpoznatija je smotra slovačkog folklora, dječja smotra slovačkog folklora, festival slovačke pjesme, Međunarodna smotra folklora u Detvi, Dni slovačke kulture, kulturno-književne manifestacije te večeri božićnih i novogodišnjih običaja Slovaka. Sve najznačajnije aktivnosti redovno se provode u Slovačkom centru za kulturu u Našicama. Izdvaja se kako se iz državnog proračuna

godine 2017. ukupno izdvojilo 1.255.000 kuna za svako ostvarivanje u cilju provođenja informiranja svih provedenih programa kojima se ostvaruju etnička i multikulturalna informiranja. Za organizirane programe udruge slovačke nacionalne manjine osigurana su također sredstava iz područja za ljudska prava. U Hrvatskom saboru sve potrebne interese nacionalne manjine Slovaci zastupa zastupnik Vladimir Bilek koji je ujedno i član Savjeta za nacionalne manjine. Pravodobno sudjeluje u donošenju bitnih odluka o svakom financiranju programa udruga i ustanova nacionalnih manjina koje djeluju na područjima Republike Hrvatske. Na zadnjim su izborima pripadnici nacionalne manjine Slovaci izabrali svog predstavnika u Savjetu za nacionalne manjine [5,6].

3.14. Nacionalna manjina Slovenci

Prema zadnjempopisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 10.517 pripadnika slovenske nacionalne manjine. Definirano je kako najviše Slovenaca živi na području Grada Zagreba, Primorsko-goranske, Splitsko-dalmatinske, Zagrebačke, Varaždinske i Osječko-baranjske županije. Prema pravnom iskazu Zakona o udrugama u Republici Hrvatskoj ukupno je registrirano 1 nevladina udruga: [5,6]

1.) Savez slovenskih društava u Republici Hrvatskoj

Izdvađa se kako se iz Državnog proračuna Republike Hrvatske godine 1992. financijski pomoglo deset kulturnih društava u sklopu etničkih programa Slovenaca koji svojim radom sudjeluju u okviru Saveza slovenskih društava u Republici Hrvatskoj. Takve su udruge u sklopu kulturno-prosvjetnih društava pod nazivom „Slovenski dom“, Zagreb, Kulturno-prosvjetno društvo „Bazovica“ Rijeka, Slovensko društvo „Triglav“ Split, Udruga Slovenaca „France Prešern“ Šibenik, Slovensko kulturno društvo „Lipa“ Dubrovnik, Slovensko kulturno društvo „Istra“ Pula, Slovensko kulturno društvo „Lipa“ Zadar, Slovensko kulturno – prosvjetno društvo „Snežnik“ Lovran, Slovensko kulturno društvo „Nagelj“ Varaždin, Kulturno društvo „Slovenski dom“ Karlovac i Slovensko kulturno društvo „Oljka“ Poreč.[5,6] Ovakve udruge na svoj multikulturalan pristup donose obogaćenje kulturne baštine ostvarivanjem različitih kulturalnih manifestacija te djelovanjem mješovitih pjevačkih zborova, te organiziranjem mješovitih pjevačkih zborova, raznih izložbi, tribina i obljetnica. Slovensko društvo svoje društvo oplemenjuje na način izdavanja tromjesečnog biltena „Planika“ koji izdaje Slovensko društvo „Triglav“ iz Splita, tromjesečnog biltena „Sopotja“ koje izdaje Slovensko kulturno društvo „Bzovica“ iz Rijeke, četveromjesečnika „Novi odmev“ koji izdaje kulturno-prosvjetno društvo „Slovenski dom“ iz Zagreba i tromjesečnika „Mavrica“ koje tiska SKD „Istra“ iz Pule. Izdvaja se kako se iz državnoga proračuna Republike Hrvatske godine 2017. izdvojilo ukupno

633.000 kuna za sve potrebne programe kojima se ostvaruju sva etnička prava iz područja informiranja, izdavaštva i samih kulturnih manifestacija. Pripadnici slovenske nacionalne manjine imaju svoga predstavnika u Savjetu za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Sve bitne interese slovenske nacionalne manjine zastupa zastupnica Ermina LekajPrljaskaj, koja ujedno zastupa ukupno 5 nacionalnih manjina [5,6].

3.15. Nacionalna manjina Srbi

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 186.633 pripadnika srpske nacionalne manjine. Definirano je kako najviše Srba živi na području Vukovarsko-srijemske, Osječko-baranjske, Sisačko-moslavačke te Karlovačke županije. Prema pravnom iskazu Zakona o udrugama u Republici Hrvatskoj ukupno je registrirano 7 nevladina udruga: [5,6]

- 1.) Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta“ Zagreb
- 2.) Srpsko narodno vijeće – Nacionalna koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine, Zagreb
- 3.) Zajednica Srba u Republici Hrvatskoj, Zagreb
- 4.) Srpski demokratski forum, Zagreb
- 5.) Narodno vijeće Srba, Zagreb
- 6.) Zajedničko vijeće općina Vukovar, Zagreb
- 7.) Srpsko privredno društvo Privrednik, Zagreb

Izdvaja se kako se iz državnog proračuna Republike Hrvatske putem Savjeta za nacionalne manjine ukupno se financijski pomaže 6 nevladinih udruga srpske nacionalne manjine. One su pod nazivom: SKD „Prosvjeta“, Zagreb koja svojim udruženjem ostvaruje program informiranja tiskanjem dvomjesečnika „Prosvjeta“ te desetomjesečnika dječjeg lista „Bijela pčela“. Srpsko narodno vijeće u Zagrebu izdaje samostalni srpski tjednik „Novosti“ koje ukupno ostvaruje tiskanje 25 brojeva lista „Izvor“ te dvomjesečno glasilo „Privrednik“.[5,6] Najstarija, zasebna te središnja udruga pripadnika srpske nacionalne manjine je pod nazivom Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta“, Zagreb. Utemeljeno godine 1944. te mu je sve do 1971. godine zabranjena djelatnost i sam rad, obnova je uslijedila 1990. godine. Srpsko društvo ističe i njeguje kulturni identitet Srba omogućavanjem multikulturalnih programa te ukupno 52 kulturne manifestacije. Srpski demokratski forum je u funkciji od 1994. godine. Zajedničkom vijeću općina, Vukovar financijske prihode dobivaju iz proračuna posebnih programa informiranja. Od godine 1998. do 2002. ovakvoj vrsti udruge financiran je program pod nazivom „Program stručne pomoći u procesu izgradnje građanskog povjerenja“ sukladno sklopljenom Sporazumu s međunarodnom

zajednicom iz godine 1998. godine. Izdvaja se kako se godine 2017. iz Državnog proračuna putem Savjeta za nacionalne manjine za sve nevladine programe ukupno izdvojilo 8.697.000 kuna za ostvarivanje multikulturalnih programa. Srpsko narodno vijeće je Nacionalna koordinacija vijeća srpske nacionalne zajednice u Republici Hrvatskoj utemeljena u gardu Zagrebu. Udruga je zastupljena od strane srpske nacionalne manjine sa svrhom očuvanja zaštite i unapređenja nacionalnog kulturnog, jezičnog i samog vjerskog identiteta [5,6]. Ovakva udruga usklađuje i provodi interese srpske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske. Ovakva vrsta vijeća utemeljena je na svim vrijednostima demokracije i civilnog društva multikulturalnosti. U Hrvatskome saboru sve moguće interese srpske nacionalne manjine predstavljaju zastupnici prof.dr.sc. Milorad Pupovac, Dragana Jeckov i Boris Milošević koji su ujedno i članovi Savjeta za nacionalne manjine [5,6].

3.16. Nacionalna manjina Talijani

Prema zadnjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj popisano je 17.807 pripadnika talijanske nacionalne manjine. Definirano je kako najviše Talijana živi na području Istarske, Primorsko-goranske i Požeško-slavonske županije te na području Grada Zagreba. Proglašenje zakona o potvrđivanju Ugovora između Republike Hrvatske i Talijanske Republike o pravima manjina sklopljen je na sjednici u Hrvatskom saboru održanoj 19.rujna 1997.godine [5,6]. Talijanska nacionalna manjina uz ostale nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj ima svoje dnevne novine, profesionalno kazalište i znanstvenu instituciju koje se sve financiraju iz samoga državnoga proračuna. Izdvaja se kako se iz Državnih proračuna Republike Hrvatske financijski pomaže četiri nevladine udruge nacionalne manjine Talijana, a to su: Talijanska unija Rijeka, Novinsko-izdavačka ustanova „Edit“ Rijeka, Centar za povijesna istraživanja Rovinj i Talijanska drama Rijeka. Talijanska unija je konferencija koja omogućava svako kulturno programiranje s svrhom očuvanja i razvijanja nacionalnog i kulturnog identiteta čak više od 45 zajednica Talijana. Navedene zajednice su zajednice Talijana u sljedećim prostorima: Opatiji, Labinu, Bujama, Cresu, Novigradu, Krasici, Vodnjanu, Fažani, Rijeci, Galižani, Livadama, Grožnjanu, Lovranu, Malom Lošinj, Momjanu, Baderni, Motovunu, Vrsaru, Poreču, Buzetu, Pazinu, Badljevini, Puli, Rovinju, Savudriji, Babici, Umagu, Labincima, Šišanu, Šterni, Zrnju, Splitu, Taru, Balama, Brtonigli, Novoj Vasi, Višnjaju, Vižinadi, Zadru i Kutini, Lipiku, Mošćeničkoj Dragi, Kasteliru, Oprtlju, Krku. Centar za sva povijesna istraživanja nalazi se u gradu Rovinju te se ona bavi izučavanjem povijesnih, socioloških i multikulturalnih artefakata. Vlada Republike Hrvatske iz Državnog proračuna izdvaja financijska sredstva za 70% plaće za 10 djelatnika samoga Centra. Ovakav centar djeluje već skoro 30 godina, a od 1996. godine vodi

se pod knjižnicom Centra te ima važeći status Depozitne biblioteke Vijeća Europe. Talijanska nacionalna manjina poznata je po vrlo posebnoj talijanskoj drami koja je profesionalna kazališna ustanova [5,6]. Ovakva ustanova pripada pripadnicima talijanske nacionalne manjine koja svojim radom djeluje pri Narodnom kazalištu pod nazivom „Ivan Zajc“ u gradu Rijeci. Njen glavni sastav čine tri ansambla, opera, balet i drama. Izdvaja se kako se iz Državnog proračuna Republike Hrvatske godine 2017. pridonijelo u svrhe održavanja ovakvih udruga ukupno 6.300.000 kuna. Interes talijanske nacionalne manjine u Hrvatskome saboru predstavlja zastupnik Furio Radin, koji je ujedno i član Savjeta za nacionalne manjine [5,6].

4. Nacionalne manjine u zdravstvu

4.1. Unapređenje zdravlja među pripadnicima Romske nacionalne manjine

Romi kao nacionalne manjine ostvaruju građanski status u punom pravnom zakonskom statusu u Republici Hrvatskoj. Ostvarujući ovakva prava omogućava im se prava na zdravstvenu zaštitu u skladu s odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti te Zakona o zdravstvenom osiguranu. Sama Zdravstvena zaštita pod svojim okriljem ima 6 ciljeva: [7,8]

- 1.) Zdravstveni odgoj i prosvjećivanje Roma
- 2.) Provedba anketiranja u vezi sa zdravljem Roma
- 3.) Obuhvaćanje većeg broja romske djece cijepljenjem
- 4.) Poboljšanje uvjeta rada patronažne skrbi romske populacije
- 5.) Borba protiv alkoholizma, pušenja duhana i drugih ovisnosti
- 6.) Praćenje ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu svih Roma a, posebice djece i žena

Uzimajući u obzir one Rome koji nemaju regulirano i pravno državljanstvo njihovi uvjeti i sam način ostvarivanja zdravstvene zaštite utvrđeni su Zakonom o zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj. Razlog radno sposobnih Roma je vrlo mali pa je tako i visoka stopa nezaposlenosti i aktivno osiguranih Roma. Ovakve situacije zauzimaju mjesta u specifičnim institucijama među županijama gdje se pokušava omogućiti zdravstvena zaštita na teret proračunskih sredstava [7]. Bitne institucije uvažavaju kulturne, jezične i socijalne specifičnosti romske nacionalne manjine koje mogu utjecati na samo korištenje zdravstvene zaštite. Kontinuirano se prati i provodi aktivna prevencija samih bolesti u romskoj populaciji. Županije kao jedinice područne samouprave putem svojih zavoda ostvaruju suradnju sa sanitarnim inspekcijama i jedinicama lokalnih samouprava. Na ovakav način se pokušavaju provesti sve mjere poboljšanja kvalitete samih života Roma posebno djece i žena. Uzimajući u obzir kako velika većina pripadnika romske nacionalnosti izbjegava cijepljenje nailazimo na veliki javnozdravstveni problem. Cijepljenje se definira kao zakonska obveza svakoga građana čak i građana koji nisu hrvatski državljani, a nalaze se na teritoriju Republike Hrvatske ne uzimajući u obzir jesu li zdravstveno osigurane ili nisu. Svako pravo na cijepljenje omogućava se putem izabranog liječnika, međutim u mnogim županijama gdje prevladava romska populacija romske obitelji odbijaju cijepiti svoju djecu. Upravo iz ovakvih razloga zavodi za javno zdravstvo učestalo provjeravaju cjepni status romske djece i po potrebi provode sva potrebna dopunska

cijepljenja[8]. Cilj ovakvih organizacija i institucija je što više uključivanje romskog stanovništva u zdravstveni sustav. Posebna pažnja se obraća na obvezno cijepljenje romske djece [7,8].

4.2. Javnozdravstvena akcija unapređenje zdravlja pripadnika Romske nacionalne manjine

Godine 2019. dana 18. studenoga uspješno je održana Javnozdravstvena akcija unapređenja zdravlja pripadnika romske nacionalne manjine održane u Novom Jelkovcu. Ovakva vrsta organizacije održana je u sklopu programa pod nazivom „Edukacijom do zdravlja“. Program je unaprijeđen u skladu s Akcijskim planom za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma u zdravstvo. U ovakvoj organizaciji i provedbi javnozdravstvene akcije održane u Novom Jelkovcu, uz Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar i Gradski ured za zdravstvo zajedno su sudjelovali i Dom zdravlja Zagreb-Istok, Veleučilište Velika Gorica, Strukovni razred za medicinsko laboratorijsku djelatnost hrvatske komore zdravstvenih radnika, Škola za medicinske sestre Vrapče te Udruga Perspektiva[9]. Ovakva javnozdravstvena akcija pridonijela je romskoj nacionalnoj manjini mogućnost obavljanja preventivnih pregleda obraćajući na preglede i analize anamnestičkih podataka, određivanja krvnog tlaka i razine šećera odnosno GUK., analizu tjelesne mase te mnogobrojnih ostalih preventivnih intervencija[10]. Od važnosti je istaknuti kako su stručnjaci Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ cjelokupni medicinski tim od sastava liječnika, edukacijskog rehabilitatora, medicinskih sestara te nutricionista uspješno održali individualna i grupna savjetovanja. U svojim savjetovanjima koristili su edukativna predavanja pomoću prezentacija, videoprikaza te na mnoge druge načine pridonijeli uspješnu edukaciju romskoj populaciji [9,10].

4.3. Zakonska prava svakoga pacijenta

Uzimajući okvire Republike Hrvatske te njenu bogatu baštinu znamo kako je bogata mnogim nacionalnim manjinama. Nacionalne manjine svaka za sebe utemeljena je različitim poimanjem pogleda na ukupne svjetonazore. Bitno je naglasiti kako svi pripadnici različitih nacionalnih manjina te iste vjeroispovijesti. Upravo ovakvim saznanjima imamo tri zastupljene religije na ovim područjima. Prevladava kršćanstvo zatim židovstvo te islam u konačnici. Svaka od ovih religija zastupa posebna poimanja i vjerovanja [9]. Uzimajući u obzir kako ipak zajednička osobnost ovih religija je vjerovanje u jednoga Boga što dovodi do pitanja među pripadnicima ovih religija u poimanje medicinskih intervencija. Svako pravo pojedinca je da se izjašnjava i pripada onome čemu on inzistira bez pritiska ostalih okolnosti. Tako dolazimo do pitanja ima li

pravo pojedinac odbiti određenu medicinsku intervenciju na religijskim osnovama u koje vjeruje. Poblizé ée nam definirati odgovore Zakon o zaštiti prava pacijenata. Zakon o zaštiti prava pacijenata definiran je na način da se striktno definiraju prava pacijenata prilikom korištenja bilo kakve zaštite i promicanja ovakvih prava. Prema ovakvom zakonu pacijentom se smatra svaka osoba, bolesna ili zdrava koja zatraži ili kojoj se omogućava bilo kakva mjera ili usluga u svrhe očuvanja i unapređenja zdravlja, sprječavanja bolesti, liječen ja ili zdravstvene njege i rehabilitacije[10]. Naglašava se kako se svakom pacijentu osigurava opće i jednako pravo na kvalitetnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu u skladu s njegovim osobnim zdravstvenim stanjem i etičkim načelima. Na ovakav način se inzistira na omogućavanje najboljih interesa pacijenta kako u njegovim osobnim tako i drugim etičkim vjеровanjima i načelima. Zaštita prava pacijenta u Republici Hrvatskoj usko se provodi na bitnim načelima humanosti i same dostupnosti. Načelo humanosti zaštite prava pacijenata temelji se na osiguravanjem poštivanja pacijenta kao ljudskoga bića uzimajući u obzir različitosti i prava na život, osiguranjem prava na fizički i mentalni integritet pacijenta, svaka zaštita osobnosti pacijenta uzimajući u gledišta razmjera poštivanja njegove privatnosti, svjetonazora te moralnih i religijskih uvjerenja[9].Ovakva stavka načela humanosti nam ukazuje kako se za nacionalne manjine pa tako i njihove religijske, moralne i tradicijske vizire uzima u obzir samo odbijanje medicinskih postupaka što jamči svako pravo pojedinca pripadnika određene nacionalne, religijske ili bilo koje druge manjine. Izuzetno je bitno da samo načelo dostupnosti prava zaštite pacijenata podrazumijeva jednaku međusobnu mogućnost prava svih pacijenata na području Republike Hrvatske. Svaki pacijent ima osobno pravo prihvatiti ili odbiti pojedini dijagnostički odnosno terapijski postupak osim u slučajevima neodgodive medicinske intervencije čije bi nepodužimanje ugrozilo život i zdravlje pacijenata ili izazvalo trajna oštećenja samoga zdravlja [9,10].

4.4. Odbijanje medicinskog tretmana umjetne oplodnje među pripadnicima Židovske nacionalne manjine

Najposebnije i najteže pitanje među pripadnicima židovske nacionalne manjine je medicinsko poimanje umjetne oplodnje. Područje židovskog zakona i medicine zastupa i odgovara na jedno od najtežih pitanja među židovskom nacionalnom manjinom. Pravo Židova na umjetnu oplodnju te pitanja odbijanja ovakvih medicinskih tretmana [11]. Čežnja za djetetom i samo razmnožavanje utemeljen je u Bibliji. Prema načelima Biblije razmnožavanje je jedna od zapovijedi no gledišta medicine su sasvim drugačija. Nove metode medicine omogućavaju parovima da imaju pravo na dijete. Židovski zakon halahe je sustav zakona, etike i načina života koji definirano određenim obilježjima. Vodeći rabinski autoriteti bavili su se izučavanjem o halahičkim aspektima umjetne oplodnje nedugo nakon što je sam medicinski postupak osmišljen [7]. Ovakav konačan sud nije lako donijeti te su uključeni mnogi znalci poznanstva o Židovstvu i zakona. Pokušavajući definirati konačan odgovor rabini su se pozivali na sljedeće retnke:

»Ako li me ne budete slušali i sve ove zapovijedi ne budete ispunjavali (...) oborit ću na vas strahovite kušnje: sušicu i vrućicu, koje će vam očni vid oduzeti i život vam oteti« (Lev 26, 14.16 – IŠ)

»Usto će Gospodin pustiti na tebe još sve bolesti i kušnje, što nisu zapisane u ovoj zakonskoj knjizi, dok se ne istrijebiš« (Pnz 28, 61 – IŠ)

Izgleda kako ovi redci Svete knjige daju naslutiti da se ovakav tip postupka medicinskog tretmana uvelike mijesha u božansku shemu samog poimanja dobrog i lošega. Dolazimo do činjenice kako pojedini pripadnici Židovske manjine i u današnje vrijeme odbijaju ovakav postupak upravo kako ne bi došli u sukob s „Božjom voljom“. Prema mnogim teorijama o Židovstvu koja su povezana s današnjom medicinskom etikom nailazimo kako se ipak u praksi ovakav postupak odbija jer se krši s načelima etničkih vjerovanja i pripadnosti [11].

4.5. Religijska stajališta u svrhe donacije organa među religijskim manjinama

Religijski aspekti među doniranim organima u medicinske svrhe su u potpunosti različiti. U sljedećim koracima biti će različite vjeroispovijesti nabrojane te njihova stajališta usko povezana s donacijom organa u medicinske svrhe [12].

UDRUŽENJE KRISTOVA CRKVA: pripadnici ove religijske manjine potiču i podržavaju samu donaciji bilo kojih organa u svrhe liječenje i različitih medicinskih postupaka.

PENTEKOSTALNA CRKVA: pripadnici ove religijske manjine dozvoljavaju donaciju organa, ali se točka stavlja da je to samo striktno odluka svakoga pojedinca. Odnosno da nitko drugi ne smije odlučivati u tuđe ime i da je to striktno osobno pravo pojedinca.

KVEKERI: pripadnici ove religijske manjine stavljaju gledište samo na pojedinca. Ovakva odluka o donaciji organa smatra se individualnom.

UDRUŽENI UNIVERZALISTI: pripadnici ove religijske manjine podržavaju bilo kakvo donacije organa i tkiva, ali da je isključivo ovakva odluka akt ljubavi i nesebičnog davanja.

ŠINTOIZAM: pripadnici ove religijske manjine smatraju kako je mrtvo tijelo nečisto i opasno. Diranje i manevriranje s mrtvim tijelom smatraju ozbiljnim prekršajem. Izuzetno je teško u ovoj religiji dobiti opći pristanak za bilo koju svrhu donacije ili obdukcije.

LUTERANCI: pripadnici ove religijske manjine smatraju kako je donacija organa veliki doprinos samome čovječanstvu. Donacija organa među ovom religijom predstavlja izraz požrtvovne ljubavi za osobe u nevolji. Ovakvo uvjeravanje potiče sljedbenike na razmišljanje o poklanjanju organa i korištenje same donacijske kartice.

AME I AME ZION: pripadnici ove afričke religijske manjine zastupaju mišljenje kako je donacija organa sam akt ljubavi i velikog milosrđa prema drugima. Mišljenja su kako je donacija organa način kako pomoći drugima.

NEZAVISNI KONZERVATIVCI EVANGELICI: pripadnici ove religijske manjine bilo kakvu odluku u svezi donacije organa prepuštaju nezavisnom individualnom stavu

BRETHREN: pripadnici ove religijske manjine potiču i održavaju donacije organa u bilo koje medicinske svrhe. Naglašava se mogućnost da se na takav način pomaže drugima ljudima kojima je pomoć od vrle važnosti.

BOŽJA ZAJEDNICA: pripadnici ove religijske manjine nemaju nikakvog službenog stava oko donacije organa i tkiva. Ovakva odluka se ostavlja pojedincu, pripadniku ove manjine.

KRŠČANSKA CRKVA: pripadnici ove religijske manjine nemaju nikakve zapreke za darivanje organa i samo presađivanje. Uzima se u obzir savjesna liječnička odluka i dozvola

obitelji. Vjerovanja su kako ovo nije religijski problem, već sam objekt osobne odluke svakog pripadnika ove manjine.

PROTESTANIZAM: pripadnici ove religijske manjine potvrđuju i potiču donaciju organa u svrhe presađivanja. Striktno se naglašava kako se organi ne smiju prodavati.

EVANGELICI: pripadnici ove religijske manjine nemaju općeniti stav o sprečavanju organa. Ovakva vrsta odluke striktno je individualna.

RIMOKATOLICI: pripadnici ove religijske manjine sam pojam darivanja organa smatraju darom plemenitosti, ljubavi te žrtvovanja.

EPISKOPALNA CRKVA: pripadnici ove religijske manjine ohrabruju svoje sljedbenike na raspolaganje organa, krvi i tkiva kao dio misije svakoga vjernika.

GRČKA PRAVOSLAVNA CRKVA: pripadnici ove religijske manjine prihvaćaju darivanje organa, krvi i tkiva. Darivanje organa, tkiva ili krvi isključivo se mogu donirati u primjenu poboljšanja zdravlja i sprečavanja same bolesti. Poklanjanje čitavog tijela za eksperimente i istraživanje krši bilo kakvu svrhu njihove tradicije.

JEHOVINI SVJEDOCI: pripadnici ove religijske manjine prihvaćaju darivanje organa ukoliko je njihova svrha poboljšanje zdravlja, ali da su organi u cjelovitosti prema njihovoj tradiciji isprani od krvi.

MORMONI: pripadnici ove religije ne protive se donaciji organa i tkiva. Imaju čvrsti stav da svaka odluka o donaciji svojih organa je na raspolaganju u slučaju nagle smrti. Ovakva odluka ovisi o savjesti i odluci svakog pojedinca prema konzultacijama s obitelji, zdravstvenom osoblju te svećenikom.

ROMI: pripadnici ove nacionalne manjine nikako ne prihvaćaju donaciju organa. Ovakav stav posljedica je njihovih vjerovanja u nastanak tjelesnog života nakon smrti. Striktno zahtijevaju da tijelo u potpunosti bude netaknuto. Smatraju kako duša nakon godinu dana dobiva ponovno svoj tjelesni oblik pa iz takvih razloga tijelo mora biti netaknuto. Kao zajednica etničkih manjina nemaju svoju formalnu religiju, nego već zastupaju svoja narodna vjerovanja.

HINDUIZAM: pripadnici ove religijske manjine smatraju kako je darivanje organa zasebna odluka pojedinca.

ISLAM: pripadnici ove religijske manjine od 1983. godine, smatraju donaciju organa u svrhu spašavanja života te je u te svrhe dozvoljavaju. Ističe se kako organi umrlog ove religijske manjine moraju biti presađeni odmah. Naglašava se respektiranje mrtvog i spašavanje novog života.

ŽIDOVSTVO: pripadnici ove religijske manjine daju prednost spašavanja života nasuprot zaštitom svetosti mrtvog tijela. Ukoliko se pojedinac nalazi u prilici da može spasiti ljudski život dužan je donirati organ [12,13].

5. Etnička i nacionalna raznolikost

Od samih početaka znanja i proučavanja povijesti samoga čovječanstva, o čemu nam mogu svjedočiti arheološki nalazi, materijalna kultura, mnogi pisani tragovi i cjelokupni povijesni razvitak svugdje nailazimo na dva bitna pojma za čovječanstvo nacionalnu i etničku raznolikost. Etnička i nacionalna raznolikost datira iz prošlosti te se razmnožava u sadašnjosti i razvija za daljnju budućnost u suvremenom svijetu. Vrlo je teško naići na neku regiju ili državu koja je kroz povijest bila ili jeste u sadašnjici etnički, nacionalno potpuno čista odnosno homogena. Kada spomenemo pojam homogeno tada mislimo na jedinstvo nekog naroda odnosno jedinstvo krvi i podrijetla [14]. Dolazimo do pretpostavke da su prvotne etničke i nacionalne grupe po svome postanku starije i datiraju od samih povijesnih datiranja pojave nacije i nacionalnih manjina. Sama rasprava o naciji, nacionalizmu i nacionalnom identitetu predstavljaju termine koje datiraju iz same epohe moderne i modernoga društva počeci od 18. Stoljeća pa sve do danas [15]. Naglašavajući sva postignuta istraživanja koja spominju upotrebu pojma nacije nailazimo da se u srednjem vijeku i ranom novom vijeku termin usmjeravao na nešto sasvim drugačije. Tada je pojam nacija odnosno sve do 18. Stoljeća označavao male lokalne svrsishodne zavičajne udruge odnosno ekipe, grupe ili podskupine unutar većih ljudskih skupina na nekom određenom prostoru. Postignuta je suglasnost tek u 19. i 20. stoljeću da se u tijeku same izgradnje modernoga društva prema određenom europskom modelu modernosti razvija fenomen nacije u smislu koji je nama danas poznati [14]. Iz ovakvih perspektiva koje nam dolaze iz različitih činjenica koje su utemeljene na dokazima prošlosti možemo zaključiti kako su nacije, nacionalne zajednice kao suvremene povijesne pojave definiraju kao fenomeni. Nacije nastaju te se izgrađuju tijekom mnogih socijalnih promjena i procesa dugoga trajanja u suvremenom društvu zajednice. Razdoblje od 18. Pa do 20 stoljeća je vrlo bogato i značajno za nacije. U tome razdoblju europski narodi unutar jednoga modernoga društva i same industrijske civilizacije ostvaruju svoj vidljiv napredak. Relativni napredak ostvaruju nacije u svim gledištima na teritorijskim područjima stvaraju nove živote, stvaraju nove i važnije nacionalne vrijednosti. Započinju traganje za pripadanje društvu, zajednici, započinje proces prihvaćanja različitosti u samome modernu društvu [15]. Ovakav proces stalnih društvenih i nacionalnih promjena kako u socijalnome pogledu tako i u etničkom i nacionalnom i dan danas nije u potpunosti završen. Imajući na umu da taj proces i dalje nastavlja svoju borbu u modernome društvu dolazimo do vrlo bitnoga pitanja. Da li je društvo u kojemu se danas nalazimo prihvatilo drugačije od sebe te dali se ono uopće može nazvati modernim po svojem ustrojstvu današnjice? Nacije se unutar tog perioda neprekidno izgrađuju u svakome pogledu, neprekidno se razvijaju i neprekidno se pokušavaju transformirati među ostalom populacijom [14,15].

5.1. Različitosti i formiranje hrvatske nacije

Dolazimo do gledišta da ideja nacije, nacionalna svijest i nacionalizam prethode bitnim faktorima u formiranju hrvatske nacije. Govoreći o 19. Stoljeću nailazimo na hrvatski nacionalni program, hrvatsku nacionalnu ideju, pojma liberalizma, konzervatizma i slično. Nailazimo na različita zastupanja ideologije i programe koji počinju konstruirati različite društvene identitete na području Republike Hrvatske. Uzimajući u obzir kako je 19.stoljeće izuzetno bitno za razvoj nacije na našim prostorima možemo zaključiti kako je to period gradnje temeljne vrijednosti Republike Hrvatske. Unutar Hrvatske dolazi do razdoblja modernoga društva, globalnih sistema, procesa modernizacije, i same integracije među stanovništvom [4]. Na hrvatskom prostoru osim hrvatskog naroda izgrađuje se i transformira i organiziraju različite nacije te više ne dolazimo do pojma homogene nacionalne zajednice. Cjelokupni ovakav etnički, kulturalni, vjerski, nacijski identiteti kreiraju Hrvatsku u onoj slici koja nam je danas prepoznatljiva. U 19. Stoljeću kao što smo definirali najvažnijem razdoblju kada dolazi do izgradnje odnosno cvjetanja među modernom hrvatskom na ovim prostorima pupaju različitosti. Dolaze na ove prostore među prvim nacijama. Srbi, Češi, Slovenci, Slovaci, Mađari, Talijani, Rumunji i mnogi drugi koji će kroz povijest nastaniti naša područja i na taj način obogatiti naše prostore. Hrvatski narod odnosno Hrvati tvore većinu stanovništva na prostoru RH. Hrvatski je jezik standardizirani i uveden je u javnu uporabu. Javna uporaba podrazumijeva uporabu u književnosti, obrazovanju, sudstvu i javnim prostorima [14]. Uzimajući u obzir da kada govorimo o podrijetlu naroda i nacije te njihovom formiranju i nastanku razvoja moramo svakako imati na umu da postoje razna mišljenja o samome nastanku. Javlja se razne predodžbe i nejasnoće uz samo nastanjivanje nacija na području RH. Ukoliko naciju promatramo kroz samo subjektivne činitelje, a subjektivni činitelji su etnički i nacionalni identitet onda se svjesno opredjeljujemo za nekuodređenu etniju ili pokrajinu. Na ovakav način prihvaćanja vrlo ćemo teško shvatiti pojavu i proces integracije među nacijama [4]. S druge strane ako naciju promatramo s gledišta ljudske zajednice i shvaćanja da svaka nacija pripada državi u kojoj živi onda dolazimo do sasvim drugačijeg poimanja i formiranja moderne hrvatske nacije. Pri samome formiranju hrvatske nacije vrlo je bitno da svaka teorija o podrijetlu nacije najprije mora sadržavati odgovore na sljedeća navedena pitanja: Kako je i kada te na koji način je nastala nacija kao novi etnitet? Kako se i kada izgradila kao nacionalna zajednica? Kako je i na koji način prošla kroz modernizaciju stanovništva na tom političkom prostoru? Moderna nacija i nacija država nam počinju davati odgovore i upućivati na daljnje tijekove formiranja nacija među našim prostorima. Naime moderna nacija i nacija država nastaje odnosno može nastati prije svega na svakom području realnog stanovništva. Takvo stanovništvo pripada u moderno društvo to društvo pripada u

moderni sustav, a time i svijet dobiva ključnu komponentu u razumijevanju nacija među stanovništvom jedne države. Proučavajući literaturu možemo naići na mnogo teorija o formiranju naroda [15]. Najupečatljivija jeste teorija o etnogenezi. Teorija o etnogenezi proučava svaki proces nastanka i razvoja zasebnoga etnosa ili etničke zajednice. Svaka teorija formiranja stanovništva ima i nedostatke. Tako bi teorija o etnogenezi hrvatskoga naroda uskraćivala podatak o samim životnim strukturama stanovništva, zaboravljajući uzeti u obzir proces svake modernizacije i transformacije među zajednicom. Kada spomenemo prapovijest i vijest o prvim Hrvatima u prošlosti jedno je sigurno da slavenski Hrvati nisu došli na prostor rimske Dalmacije kao organiziran narod uključujući da nisu bili formirani. Tijekom njihove seobe razvijao se naravno i proces miješanja različitih etničkih grupa i skupina. Dolazi do miješanja kako Slavena, Neslavena, slavenskih Hrvata i naravno njihovih plemena. Uzimajući u obzir ovako bitne informacije možemo zaključiti kako su se već tada Hrvati počeli formirati zajedno s ostalim pripadnicima drugih nacija [4]. Dolazi do velikih etničkih skupina koje se počinju formalizirati u novu i širu etničku zajednicu koje tvore stanovništvo kakvo spoznajemo danas. Zaključujemo kako već tada ta velika šira etnička zajednica koja je po svome sastavu uključivala više etničkih skupina, rodova i plemena koje su živjele unutar šire zajednice nije formirana na rodoslovnim strukturama. Niti na bilo kakvim krvnim srodstvima ili podrijetlu od jednoga možemo reći jedinstvenoga „koljena“. Formalizirali su se na mnogo značajnijim svjetonazorima kao što subliska ili slična tradicijska načela jezika, religije, i tradicionalne kulture. Tijekom perioda 9. i 10. Stoljeća dvije vrlo različite strukturirane etničke zajednice kao što su došljaci slavenskih Hrvata i starosjedioci tj. etničko stanovništvo svojim udruženjem stopit će se. Upravo ta složena procedura sjedinjenja u novu etničku odnosno ljudsku zajednicu stvorit će hrvatski narod u realnoj slici kakvoga ga danas spoznajemo [14]. U ovoj novoj formaliziranoj etničkoj zajednici prevladavaju Hrvati koji imaju mnogobrojni udio među stanovništvom te ostali udio se dijeli na 23 nacionalne manjine u današnjici realne slike i perspektive. Definirali smo kako iz etničkih i socijalnih procesa nastaje hrvatski narod ali svaka struktura koja je povezana i definirana usko uz stanovništvo. Za kraj možemo zaključiti da formiranje i razvoj hrvatskoga naroda nema sumnje da se i dalje dan danas razvija. Štoviše modernizacija hrvatskoga društva ne prestaje taj se cjeloviti razvoj i dalje širi u svim aspektima jednoga multietničkoga svjetonazora [4,15].

5.2. Religijsko - etnički ustroj Republike Hrvatske

Promatrajući broj priznatih nacionalnih odnosno etničkih nacionalnih manjina, Hrvatska bi se slobodno mogla usporediti s Ukrajinom. Usporedba se odnosi na broju nacionalnih manjina među općim stanovništvom jedne multikulturalne države. Naime, prema zadnjem popisu stanovništva iz godine 2011 ukupno je priznato 23 nacionalnih manjina koje su registrirane zakonski prema svim uvjetima. Prema ovim podacima Republika Hrvatska se može smatrati jednom od najmultikulturalnijih istočnoeuropskih tranzicijskih država na obližnjim prostorima. Nacionalne odnosno etničke manjine imaju pravo na javnu, državnu podršku u svome jezičnom i kulturnom održanju i samome razvitku [15]. Nažalost manjinski udio čini samo skromnih 7,5% ukupne populacije zemlje od 7,49 milijardi stanovnika. Očigled velikim povećanjima broja priznatih manjina, njihov ukupni udio u cjelokupnom stanovništvu jeste znatno prepolovljen. Najveći udio ovakvog smanjenja u Republici Hrvatskoj odnosi se na Srbe koji su 1991. činili 12,16%, a sada čine 4,58% stanovništva Republike Hrvatske. Uspoređujući niti jedna druga nacionalna manjina ne prelazi niti pola posto. Značajnije mnogo brojniji su Bošnjaci, Talijani, Mađari, Albanci, Slovenci, Česi i Romi. Uzimajući u obzir svoju multietničnost, hrvatsko društvo je također i multireligijsko [14]. Velika većina stanovništva, ponajprije Hrvata izjasnilo se katolicima njih 87,83%. Druga po brojnosti religijska zajednica čini od 5,32% pravoslavaca te treću muslimani 1.28%. Nailazimo i na brojne male religijske zajednice kao što su protestanske te ostalih 5,21% građana koji sebe ne smatraju religioznima ili se ne identificiraju niti s jednom od navedenih religija. Multikulturalnost hrvatskog društva definirana je upravo različitom uporabom manjinskih jezika, mada je nažalost uporaba nacionalnih jezika u opadanju. Prema zadnjem popisu stanovništva građani čak njih 96,12% smatra svojim materinskim jezikom upravo hrvatski jezik što očigledno uspoređujući brojke možemo zaključiti da je veći broj građana koji smatraju hrvatski materinjim jezikom nego ukupno Hrvata. Upravo ovakva situacija gdje se preuzima drugi jezik kao materinji može se objasniti barem djelomično iz raznih razloga. S jedne strane nacionalne manjine udružene su socijalnim okvirima te su u konačnici u svojim dnevnim rutinama u većim satima pričali na hrvatskome jeziku [4].

5.3. Definiranje pojma narod

Kako bismo razumjeli temeljnu sliku hrvatskoga naroda bitno je znati što i podrazumijeva sama riječ narod. Riječ narod proizlazi iz glagola naroditi se a definirala bi se po terminu roditi malo po malo. Prema navedenoj terminologiji ta riječ znači vrlo različito, ali se zato u hrvatskome jeziku upotrebljava u sljedeće svrhe: [4]

1. Njome se definira skup od mnogo ljudi, svijet, svjetina odnosno puk
2. Može označiti i sve ljude nekoga kraja odnosno pripadnike određene države
3. Označava i etničku jedinicu primjerice Talijani, Bugari, Česi.

6. Predrasude i diskriminacija prema nacionalnim manjinama

Svaka zemlja diljem svijeta bogata je na svoj način, kulturom, jezikom, tradicijom bogatstvom raznolikosti. Upravo ta raznolikost čini svaku zemlju specifičnom. Republika Hrvatska se ističe upravo u ovakvom pravcu raznolikosti, bogatstva kulture, tradicije među nacionalnim manjinama koji su sastavni dio stanovništva [17]. Pri samom spomenu nacionalnih manjina veže se i pojam predrasuda. Za predrasude znamo da su sastavni dio našega života. Predrasude pogađaju gotovo svakoga pojedinca u sociološkome društvu. Društvo je veliki lanac koji se sastoji od različitih karika, kada kažemo različitih, mislimo na svakoga pojedinca iz nacije koji može biti drugačiji po pitanju samog etničkog pripadanja, religije ili drugih uvjerenja. Predrasuda je začaran krug razmišljanja govora ili stava o nekome ili nečemu. Tijekom svoga života smo zasigurno doživjeli neki način predrasuda ili bili dio širenja iste takve predrasude. U zajednicama ljudi se najviše osuđuju na temelju religije, rase, spola, nacije, tjelesnog izgleda, spolne orijentacije te mnogo drugih faktora. U literaturama možemo naići na mnogobrojne definicije [18]. Predrasuda se definira kao unaprijed stvoren pozitivan ili negativan sud i uvjerenje prema nekome ili prema nečemu. Ovakve prosudbe mogu biti opravdane, ali u većini slučajeva su neopravdane. Upravo ovakva razmišljanja o pripadnicima drugačije sociološke skupine ljudi može stvoriti negativne tenzije među samim stanovništvom. Predrasude o drugima su dio naše socijalizacije, od primarne i obiteljskog kruga do sekundarne i onoga što o drugima učimo u školi, saznajemo iz medija ili čujemo sa crkvenih propovjedaonica ili nekih drugih izvora. Veliku ulogu u prikazivanju stvarnosti o pripadnicima nacionalnih manjina imaju mediji. Mediji nas svakodnevno okružuju novostima sa svih strana svijeta. Nalazimo se u vremenu kada tehnologija prevladava u našoj svakodnevnicu te je tako vrlo vjerojatno da ćemo naići i na dezinformaciju. Leksikon migracijskoga i etničkoga nazivlja o predrasudi iskazuje, da se pod tim pojmom podrazumijeva, "donijeti sud prije ili mimo uvida u podatke o predmetu stava, prošireno značenje, unaprijed donijeto mišljenje o nečemu ili nekome, bilo koji skup nekritički ili bez prethodna provjeravanja preuzetih vjerovanja i vrijednosti kojima se pojedinac ili grupa izražavaju za ili protiv članova neke zajednice" [18,19]. U Rječniku sociologije nailazimo da se pojam obično koristi u literaturi koja govori o rasnim odnosima, da bi označio osobne stavove antipatije ili aktivnog neprijateljstva prema drugoj društvenoj skupini, koja se uglavnom definira na temelju rase. Predrasude se prema literaturi i samoj genezi nastanka mogu razvrstati u tri grupe: tradicionalne, konformističke i frustracijske. Definirali smo da je predrasuda neprijateljski ili negativan stav prema pojedincima koji su drugačiji od nas. Sama struktura predrasuda se sastoji od tri bitne komponente, a to su afektivna, kognitivna i bihevioralna komponenta koje će biti objašnjene u nastavku teksta [19,20].

1. Afektivna (emocionalna) komponenta- ovakve predrasude se smatraju afektivnom komponentom, a ona sadržava svaku vrstu emocije povezanu sa stavom i ekstremnost takvog stava.

2. Kognitivna komponenta- ovakve predrasude se smatraju kognitivnom komponentom, a ona sadržava vjerovanja i misli koje kreiraju takav stav

3. Bihevioralna (ponašajna) komponenta- ovakva predrasuda se smatra bihevioralnom komponentom, a ona sadržava svaki odnos ponašanja u skladu s izrečenim stavom. Možemo naglasiti da se predrasuda može definirati kao održavanje negativnih osjećaja prema određenoj grupi i njezinim pripadnicima ili kao samo negativno tretiranje grupe i njezinih pripadnika. (Brown, 1995; prema Maričić, 2009).

Mnoga istraživanja propituju smisao i značenje dvaju vrlo bitnih pojmova u sociologiji zdravlja. Oba termina su usko povezana u kontekstu načela diskriminacije te načela predrasuda. U kontekstu značenja same riječi diskriminacija označava razlikovanje ili razlučivanje. Pri spomenu pravnoga tijela svako utvrđivanje je relevantne karakteristike pravnih ili fizičkih osoba koje definiraju ispravno i zakonito postupanje[21,23].U punom smislu možemo definirati da diskriminacija označuje „razvrstavanje“ pojedinca ili čak skupinu koja se ističe po pojedinim specifičnim karakteristikama. Ovakvo razvrstavanje govori o pretpostavci specifične, pojedine logike međusobnog povezivanja koje ni pod kojim razlogom nije prepušteno logici racionalnog razmišljanja odnosno prosuđivanja. Govoreći o diskriminaciji, nailazimo također na to da označava različito postupanjem prema nekim pojedincima ili skupinama ljudi koji pripadaju nekoj zajednici na temelju osnovne činjenice koja ih definira. Definirati se ili isticati se mogu na temelju religije, nacije, rase, spola, invaliditeta te mnogo drugih faktora koji mogu dovesti do različitosti [20]. Nalazeći se na području teritorija Republike Hrvatske promatrajući njenu povijest nastanka možemo zaključiti kako je Republika Hrvatska bogata multietničkim narodima te je vrlo bogata različitim religijama, tradicijama, nacijama. Možemo izreći da se na spomenutom području svakodnevno može pojaviti diskriminacija. Ona se nažalost nerijetko pokušava opravdati sličnom logikom kojom se može opravdati nediskriminacija na određenim područjima. Dolazimo do diskriminacije prema nekim manjinskim skupinama u društvu. Utemeljitelji temeljnih ljudskih prava zalažu se za apsolutne bezuvjetnosti u poštovanju samoga ljudskoga dostojanstva. Razmišljajući o nacionalnoj diskriminaciji vrlo je ne etički razmišljati da se temeljna jednakost koja je sasvim opravdano uvršteno među sama temeljna načela jedne ustavno moderne države. Načelo jednakosti datira već samu značajnost od antičkoga doba, u to doba je nažalost nedostajala univerzalistička perspektiva koja se kasnije kroz povijest iskristalizirala [22]. Ciceron se u literaturi prvi spominje kao osoba koja je utemeljila načela temelja jednakosti. Bitno je naglasiti kako svakome pojedincu pripadaju sva prava i slobode utvrđene u

Međunarodnoj konvenciji bez ikakve razlike glede rase, boje, kože, spola, jezika, vjere, političkog ili bilo kakvog drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja ili bilo kakve druge okolnosti. Govoreći o diskriminaciji te proučavajući je dolazimo do jedne vrlo bitne vrijednosne stavke. Govorimo o postavkama europske Konvencije o zaštite ljudskih prava. Ondje u članku 14. piše: „Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.”

Glavna posljedica predrasudnih stavova neke osobe uočljiva je odmah u njezinom ponašanju te se očituje kao novi pojam diskriminacija. Diskriminacija se definira pod nepravednim postupkom prema pojedincima za koje se smatra da pripadaju određenoj društvenoj grupi (Secord i Backaman, 1964; prema Pennington 1997). Ponašanje koje može proizaći iz predrasudnih stavova može dovesti do različitih stupnjeva kategorizacije teških postupaka. Takvi postupci mogu biti blagi, kao primjer možemo navesti predrasudni razgovor i izbjegavanje nekih ljudi, ali mogu doći do stupnja ekstremnoga kao što su nažalost genocid ili progon. (Pennington, 1997). U sociologiji, različito postupanje prema društvenim skupinama ili pojedincima u nekoj zajednici dovodi do čina diskriminacije. Diskriminacija se u društvu može pratiti pisanim ali i nepisanim pravilima ponašanja [20].

7. Položaj i prava pripadnika nacionalnih manjina u RH

7.1. Ustavni zakon Republike Hrvatske

Prema definiranju i obliku Ustavnog zakona Republike Hrvatske svaka nacionalna manjina u punopravnom smislu jeste ravnopravni građanin među ostalim stanovništvom. Nacionalna manjina je prema Ustavnom zakonu skupina hrvatskih državljana čiji su pripadnici tih zajednica tradicionalno nastanjeni na teritoriju Republike Hrvatske. Svaki član nacionalne manjine posjeduje puno pravo na etnička, jezična, vjerska obilježja koja se definiraju i oblikuju različito od drugih građana. Nacionalne manjine definiraju i oblikuju ta obilježja u želji za očuvanjem istih [21].

Izvorišni Ustav Republike Hrvatske navedeno izjašnjava kako je Republika Hrvatska ustanovljena kao nacionalna država hrvatskoga naroda i država pripadnika sljedećih nacionalnih manjina: Srba, Čeha, Slovaka, Talijana, Mađara, Židova, Nijemaca, Austrijanaca, Ukrajinaca, Rusina, Bošnjaka, Slovenaca, Crnogoraca, Makedonaca, Rusa, Bugara, Poljaka, Roma, Rumunja, Turaka, Vlaha, Albanaca i drugih, koji su njezini državljanici, kojima se jamči ravnopravnost s građanima hrvatske narodnosti i ostvarivanje nacionalnih prava u skladu s demokratskim normama organizacije ujedinjenih naroda i zemalja slobodnoga svijeta. Na ovaj način sukladno pozitivnim propisima RH dokazuje ostvarivanje posebnih prava i slobode svakoga pripadnika nacionalnih manjina [21,22].

7.2. Pravo izjašnjavanja o pripadnosti određenoj manjinskoj skupini

Pri samome spomenu nacionalnih manjina vrlo je bitno da svaki pripadnik te iste nacionalne manjine ostvaruje zakonsko pravo na izjašnjenje pripadnosti. Kada govorimo o izjašnjavanju pripadnosti određenoj nacionalnoj manjini tada se podrazumijeva da je pripadnik ravnopravnom odnosu s ostalim građanima republike u kojoj živi i njeguje svoju baštinu. Vlada RH detaljno nam ukazuje na sva prava pripadnika određene skupine. Sva prava su detaljno izjašnjena na stranicama Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Svako načelo slobodnog opredjeljenja usko je povezano za izražavanje nacionalne pripadnosti [22]. Prema članku 15. Stavka 4. u Ustavu RH svim pripadnicima nacionalnih manjina omogućuje se sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti, slobodno služenje materinim jezikom i pismom je kulturna autonomija.

Kulturna autonomija se definira kao pravo na uočavanje i njegovanje kulturnog identiteta i tradicije u svakom punopravnom smislu. Njegovati se može posebnost jezika, vjeroispovijesti, povijesnih pamćenja i bilo kakvih drugih obilježja pojedinih manjinskih odnosno nacionalnih ili etničkih zajednica u sastavu jedne države. Kulturna autonomija utvrđena je Međunarodnim sporazumom o građanskim i političkim pravima datiranjem iz 1976 godine [23].

7.3. Pravo na ostvarivanje zaštite svakoga pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj

Prava zasebnih pripadnika nacionalnih manjina moguće je odrediti kao poseban skup zasebnih prava koje služe zaštiti, čuvanju i svakom unapređenju nacionalnih ili etničkih, kulturnih, jezičnih, vjerskih ili bilo kakvih drugih identiteta. S ciljem očuvanja posebnih pripadnika nacionalnih manjina kao zajednica koja se pravodobno smije uključivati u integracije društvenoga života bilo na gospodarski, politički ili kulturni život pravodobno s ostalim građanima zemlje u kojoj borave. Svaki pripadnik nacionalnih manjina u RH ima zakonsko pravo na ostvarivanje i zaštitu prava pojedinog pripadnika nacionalnih manjina [22,23]. Zakonska prava uređeni su i zajamčeni striktno Ustavom Republike Hrvatske o pravima koja su formalno pravno obvezujuća s ostalim građanskim pravima. Korišteni su svi ljudski resursi, standardi te instrumenti u samu svrhu zaštite osnovnih ljudskih i manjinskih prava koji su legalno ustanovljeni u same nacionalne propise. Svaki međunarodni ugovor koji je sklopljen i potvrđen u skladu s Ustavom je također objavljen s svim propisima države u kojoj borave nacionalne manjine. Svaka odredba može se mijenjati ili ukidati striktno samo uz uvjete i način koji su njima utvrđeni ili usuglašeni po svim odredbama. Republika Hrvatska je definirana striktna stranka od ključne važnosti među saveznim međunarodnim multilateralnim ugovorima. Ovakvi ugovori imaju cilj zaštite ljudskih i specifičnih manjinskih prava koji su definirani i usvojeni pod okriljem organizacije Ujedinjenih naroda (UN) i Vijeća Europe (VE). Od važnosti je istaknuti da osim međunarodnih multilateralnih ugovora, RH je također i stranka bilateralnih ugovora o međusobnoj zaštiti nacionalnih manjina te ugovora od bitne važnosti za zaštitu pojedinih manjinskih prava koji su zastupljeni s ostalim zemljama [21,24]. U ovaj bilateralni ugovor RH je zastupnica zajedno i s ostalim zemljama a to su: Mađarska, Italija, Srbija, Crna Gora, Makedonija te Češka i Austrija. Kao jedna od članica svjetske organizacije UN i Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS), RH se u teritoriju izrade i zasebnog planiranja nacionalnih političkih unapređenja iskazuje u zasebnim pravima i položajima pripadnika nacionalnih manjina te se u odgovarajućem položaju osigurava svim potrebnim

resursima i instrumentima koji su opće prihvaćeni pod krugovima ovakvih svjetskih organizacija [24].

7.4. Ustavnopravni propisi prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj

Ustavom Republike Hrvatske jamči se i osigurava puna ravnopravnost svakog građana koji pripada određenoj nacionalnoj manjini. Svaka puna ravnopravnost usklađena je i s ostalim zakonskim građanima odnosno pripadnicima većinskog naroda, odnosno stanovništva. Usklađen i definiran zakonski Ustav propisuje definirane ravnopravnosti i zaštitu prava nacionalnih manjina uređujući ju ustavnim zakonom. Pripadnicima svih nacionalnih manjina jamči se i osigurava sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti, slobodno kretanje i druženje s ostalim građanima, sloboda služenja vlastitim odnosno materinjim jezikom i pismom koja su kulturna autonomija. Ovakav ustav uređuje i usavršava mogućnost pripadnicima nacionalnih manjina lagodan suživot s ostalim građanima [24]. U izvorišnim osnovama Ustava navedene su i definirane 22 nacionalne manjine u području Republike Hrvatske. Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina (UZPNM) sveobuhvatna su sva prava tih istih nacionalnih manjina. Ovakvo ispunjenje manjinskih prava striktno su definirana, strukturirana i obilježena punopravno propisanim zakonskim pravima. Postoje i posebni zakoni unutar samoga ustava o pravima nacionalnih manjina. U posebnom zakonu se definira i obilježava pravo na uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina, pravo i zakon u odgoju i obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina, te zakon o Registru Vijeća i prava na predstavnika nacionalnih manjina [23,24].

7.5. Punopravni Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina

Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina odobren te stupio na snagu 2002. godine u mjesecu prosincu. Svako donošenje UZPNM ustanovljen je na način cjelokupnog nacionalnog pravnog okvira za samo ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. UZPNM-om definirana su i usklađena sva prava i sloboda koje pripadaju nacionalnim manjinama na svakom temeljnom ljudskom slobodom i ljudskim pravima. UZPNM-om je bitno naglasiti da su prihvaćena i utvrđena opća načela zaštite nacionalnih manjina. Takva vrsta zaštite temelji se na osnovnim ljudskim pravima, na pravima jednakosti i nediskriminacije, pravo na pristupu u istom rangu s ostalima građanima u svakom punopravnom smislu suživota. UZPNM definira nacionalnu manjinu kao skupinu hrvatskih državljanina čiju si pripadnici tradicionalno

nastanjeni na područjima Republike Hrvatske[24].Članovi pripadnici takvih zajednica imaju etnička, jezična, kulturna i religijska prava i obilježja različito definirana od drugih građana i vodi ih želja i volja za očuvanjem tih istih. Svako pravo na slobodu nacionalnih manjina ostvaruje se samostalno i uzajednici s drugim pripadnicima iste ili druge nacionalne manjine. Ovakav način ostvarivanja pojedinih manjinskih prava može ovisiti o brojčanoj zastupljenosti pripadnika određene manjine na razini države ili na nekom njenom području odnosno teritoriju koja su stečena svakim pravom i međunarodnim ugovorima [23,24].

7.6. Zakonska prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj

UZPNOM-om utvrđena su sva zakonska prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Svaki državljanin Republike Hrvatske ostvaruje pravo na slijedeće: pravo slobode izjašnjavanja da je pripadnik neke nacionalne manjine u područjima odnosno teritoriju RH. Bitno je naglasiti da etnička i multikulturna raznolikost i duh razumijevanja, uvažavanja i tolerancije doprinose promicanju samoga razvoja RH. Pripadnici nacionalnih manjina ostvaruju jednako pravo kao i drugi građani. Od velike je značajnosti naglasiti da se zabranjuje bilo kakva vrsta diskriminacije temeljena i ustanovljena na pripadnosti od nekih nacionalnih manjina. Pripadnicima nacionalnih manjina jamči se jednakost pred zakonom i jednaka pravna zaštita [23,24]. Republika Hrvatska, sukladno pozitivnim ustanovljenim propisima, osigurava i jamči ostvarivanje posebnih prava i slobode pripadnika nacionalnih manjina, pojedinačno ili zajedno s drugim osobama koje pripadaju nacionalnoj manjini: [23,24]

1.) pravo na slobodno izjašnjavanje o pripadnosti nekoj nacionalnoj manjini u Republici Hrvatskoj (čl.4.st.1.)

2.) pravo na uporabu svog imena i prezimena na jeziku kojim se služe te da ono bude službeno priznato njima i njihovoj djeci upisom u matične knjige i druge službene isprave (čl.9.st.1.) pravo na očitovanje

3.) pravo da im se obrazac osobne iskaznice tiska i popunjava i na jeziku i pismu kojim se služe (čl.9.st.2.)

4.) pravo na služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi, te u službenoj uporabi (čl.10.,12. i 13.)

5.) pravo na odgoj i obrazovanja na jeziku i pismu kojim se služe (čl.11.)

6.) pravo na uporabu svojih znamenja i simbola (čl.14.)

7.) pravo na ostvarivanje kulturne autonomije održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture te očuvanjem i zaštitom svojih kulturnih dobara i tradicije (čl.15. i 16.)

8.) pravo na očitovanje svoje vjere te na osnivanje vjerskih zajednica zajedno s drugim pripadnicima te vjere (čl.16.st.4.)

9.) pravo na pristup sredstvima javnoga priopćavanja i obavljanja zajedničkih interesa (čl.15.st1-3.)

10.) pravo na zastupljenost u Hrvatskom saboru (čl.19.)

11.) pravo na zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (čl.20. i 21.)

12.) pravo na zastupljenost u tijelima državne uprave i pravosudnim tijelima (čl.22.st2.i 4.)

13.) zastupljenost u izvršnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (čl.22.st1.)

14.) pravo na zastupljenost u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (čl.22.st.3.i 4.)

15.) pravo na sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima preko vijeća i predstavnika nacionalnih manjina te koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina (čl.23.-34.)

16.) pravo na zaštitu od svake djelatnosti koja ugrožava ili može ugroziti njihov opstanak, ostvarivanje prava i sloboda (čl.7. st.10.)

Provođenje ovih zakona regularno i po propisima, te nadziranjem ostvarivanja prava i slobode nacionalnih manjina u glede zakona kontrolira državna uprava u pitanjima iz svog djelokruga. [23] Svaki rad tijela državne uprave u uskoj primjeni zakona kojima su striktno uređena prava i slobode nacionalnih manjina usklađuje po svim zakonskim normativima Vlada Republike Hrvatske, koja najmanje jednom godišnje podnosi zahtjev Hrvatskom saboru te izvješće o provedbi UZPNM-a. Svaki utrošak sredstava je uračunljiv državnom proračunu te se osigurava za potrebe pripadnika nacionalnih manjina. Nositelji i koordinatori izgrađuju godišnje proračune troškova te ih definiraju po cjelokupnom godišnjem kolektivu nacionalnih manjina [24].

7.7. Multietnička tradicijska obilježja nacionalnih manjina

Kulturna autonomija osnovno je pravo svakoga pripadnika bilo koje nacionalne manjine na području države unutar koje borave. Usklađujući članak 16. Ustavnoga zakona koji objašnjava autonomiju o pravima nacionalnih manjina odnosno svakom pripadniku istih nailazimo na slobodno odražavanje bilo kakve veze s narodom kojim dijele ista ili slična etnička, jezična, kulturna, religijska te mnogo druga obilježja. Udruge pripadnika nacionalnih manjina i vijeća ostvaruju zakonsko pravo od tijela države s narodima kojima dijele suživot na bilo koji manjinski časopis, knjige, filmove, videokasete, nosače zvuka u bilo kojem neograničenom broju

kako u njihove tako i u bilo koje zainteresirane svrhe od strane ostalih građana. Bitno je naglasiti kako udruge pripadnika nacionalnih manjina mogu za svoje pripadnike i sve zainteresirane organizirati gostovanja profesionalnih te amaterskih kulturno-umjetničkih grupa u cilju očuvanja kulturne nacionalne baštine. Bilo kakva vrsta kulturne ili umjetničke priredbe, izložbe je omogućena pravodobno kao i ostali događaji. Ministarstvo kulture svoj doprinos izlaže u okviru svoje nadležnosti ono osigurava sva potrebna sredstva iz državnog proračuna za potrebe bilo koje nacionalne manjine. Definiranim sredstvima se omogućava svako ostvarivanje zasebnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina, prvo mjesto zauzima ostvarivanje tradicijskih obilježja odnosno kulturne autonomije u cilju njegovanja i održavanja te iste. Zakonski nacionalne manjine u svrhu očuvanja, promidžbe svojih tradicijskih obilježja ostvaruju pravo na osnivanja ustanova za obavljanje kulturne, izdavačke, muzejske i knjižnične djelatnosti. Puno pravo na ostvarivanje udruga i sličnih institucija u čemu imaju punu podršku Ministarstva kulture koje kontinuirano financira i prati njihove programe i uzastopni rad kroz svoje zajednice. Nevladine udruge i ustanove nacionalnih manjina značajnim sredstvima ističu se iz državnog proračuna i one se financiraju putem Savjeta za nacionalne manjine [23,24].

7.8. Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske

Savjet za nacionalne manjine je punopravno autonomno državno tijelo koje je oglašeno na osnovu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina koji je donio Hrvatski sabor na sjednici 13. prosinca godine 2002., a on je legalno objavljen u NN 155 OD 23. prosinca iste 2002. godine. Cilj osnivanja je što učinkovitijeg sudjelovanja nacionalnih manjina u javnom životu Republike Hrvatske uključujući zasebno svaku domenu razmatranja i predlaganja uređivanja i rješavanja svakog pitanja koje se pojavljuje za ostvarivanjem autonomije i zaštitom osnovnim ljudskih prava nacionalnih manjina. Savjet za nacionalne manjine je autonomno tijelo nacionalnih manjina na uskoj državnoj razini koji međusobno povezuje institucije i interese svih nacionalnih manjina na bilo kojoj državnoj razini [24]. Takvo tijelo bavi se cjelokupnom slikom manjinskih problema u okviru Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i svih ostalih zakona koji ističu sve pripadnike nacionalnih manjina. Savjet za nacionalne manjine ima puno pravo Saboru i Vladi predlagati bilo kakve rasprave, tematike ili pitanja koja smatra da su od velike značajnosti kako bi se provodile prema posebnim zakonima koji su ustanovljeni od nadležnih tijela. Ujedno ostvaruje pravo na svako mišljenje i prijedloge o programima javnih radijskih i televizijskih postaja kao i znatnijem broju nacionalnih manjina. Savjet ima pravo da od tijela državne vlasti, lokalne i regionalne samouprave inzistira, traži i pridobije sve potrebne podatke i izvještaje koji su od velike pomoći za sve postupke vezane za nacionalne manjine.

Zastupljenost među Savjetom nacionalnih manjina usko je povezana u tri vrste zastupljenosti. U Savjet smiju automatski ulaziti saborski zastupnici nacionalnih manjina. Druga skupina zastupljenosti definira se kroz pet članova, a to su predstavnici nacionalnih manjina iz stručnih, kulturnih, vjerskih i znanstvenih redova i predstavnika manjinskih udruga. Treća skupina zastupljenosti su predstavnici iz Vijeća za nacionalne manjine koja broji sedam članova [23,24].

8. Empirijski dio

8.1. Cilj istraživanja

U ovom istraživačkom radu postavljen je jedan glavni cilj, a to je ispitati mišljenja i stavove zajednice o načinu na koji se odnose prema nacionalnim manjinama te koliko znaju o njima.

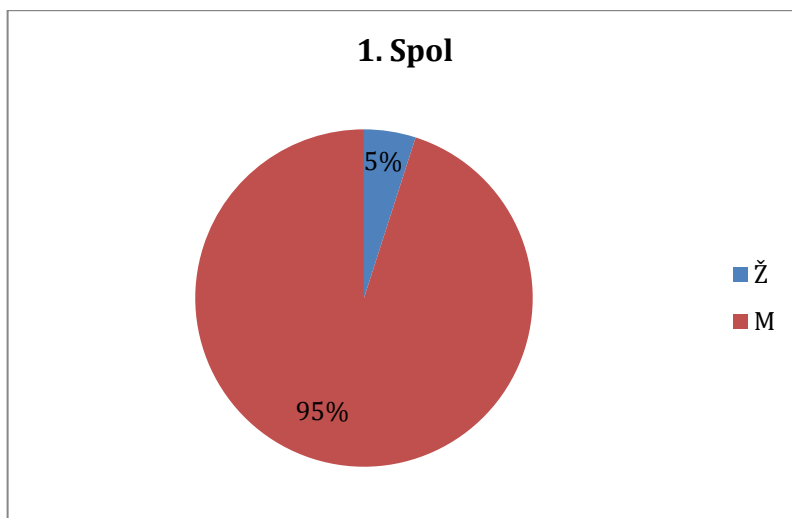
8.2. Metode istraživanja

Podaci za ovo istraživanje prikupljeni su pomoću ankete, u online izdanju (Google obrasci) i obuhvaćala je opću populaciju. Anketa se provodila od 16.srpnja do 10. kolovoza 2020. U istraživanju je sudjelovalo 277 sudionika. Pitanja u anketi su bila sastavljena tako da su se na početku ispitivale osnovne značajke, odnosno socio-demografske karakteristike sudionika. Nakon općeg djela, uslijedila su pitanja koja se odnose na samu upoznatost i znanje ispitanika o nacionalnim manjinama i njihovom položaju u RH.

8.3. Sudionici

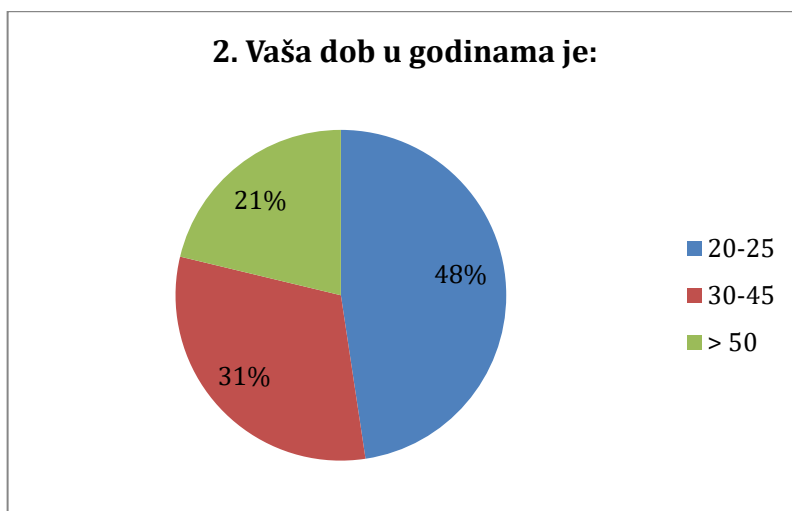
U istraživanju je sudjelovalo 277 ispitanika opće populacije, različite dobi i stupnja obrazovanja. Od sveukupnog broja sudionika, najviše je bilo sudionika ženskog spola, čak 229, dok je svega 44 sudionika bilo muškog spola.

8.4. Rezultati

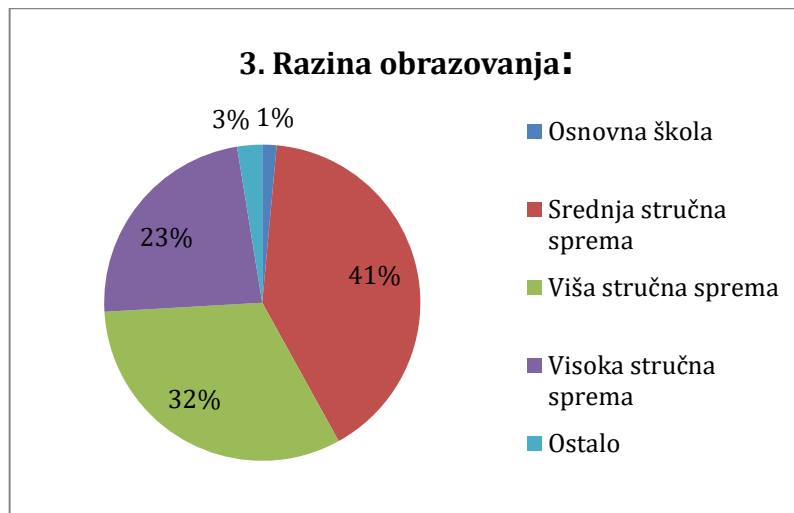
Grafikon 8.4.1. Prikaz odgovora na pitanje1. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanima u grafikonu 8.4.1. vidljivo je da je sudjelovalo 277 sudionika u istraživanju. Od ukupnog broja sudionika, 230 ispitanika je ženskog spola (95%), dok samo 44 sudionika muškog spola (5%).

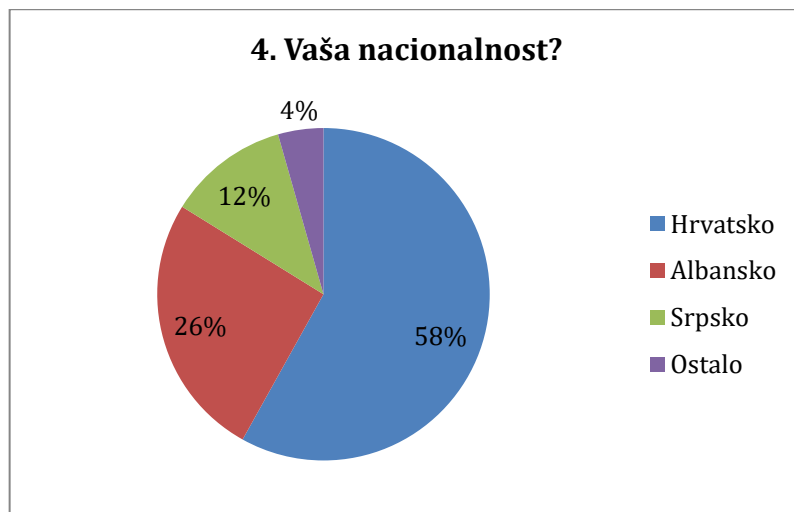
Grafikon 8.4.2. Prikaz odgovora na pitanje 2. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanima u grafikonu 8.4.2. vidljivo je da je najviše sudionika u istraživanju bilo između 20-25 godina (48%). Poslije najviše zastupljene dobi, dolazi druga po najčešćoj zastupljenosti, a to je dob od 30 do 45 godina (31%). Najmanje zastupljena dob je bila iznad 50 godina (21%).

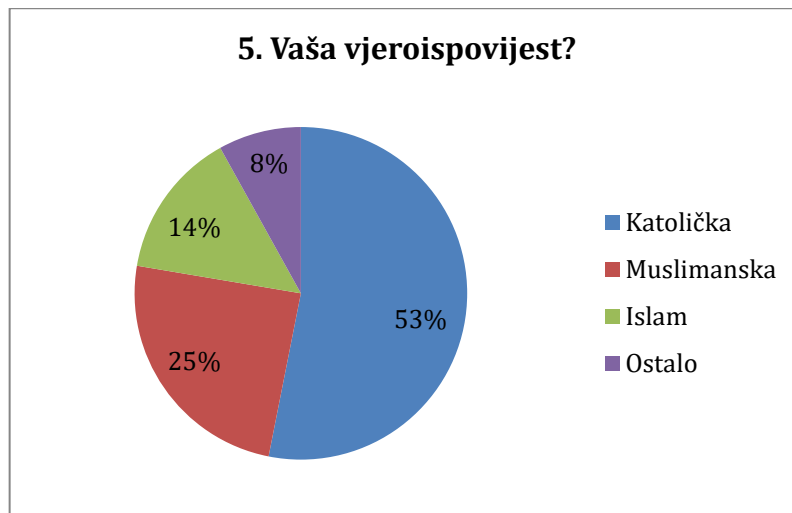
Grafikon 8.4.3. Prikaz odgovora na pitanje 3. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.3. vidljivo je da je od ukupnog broja sudionika, najviše sudionika sa srednjom stručnom spremom (41%). Drugo po zastupljenosti je viša stručna sprema (32%), a poslije toga dolazi visoka stručna sprema (23%). Najmanje zastupljena razina obrazovanja u ovom ispitivanju je osnovna škola (3%).

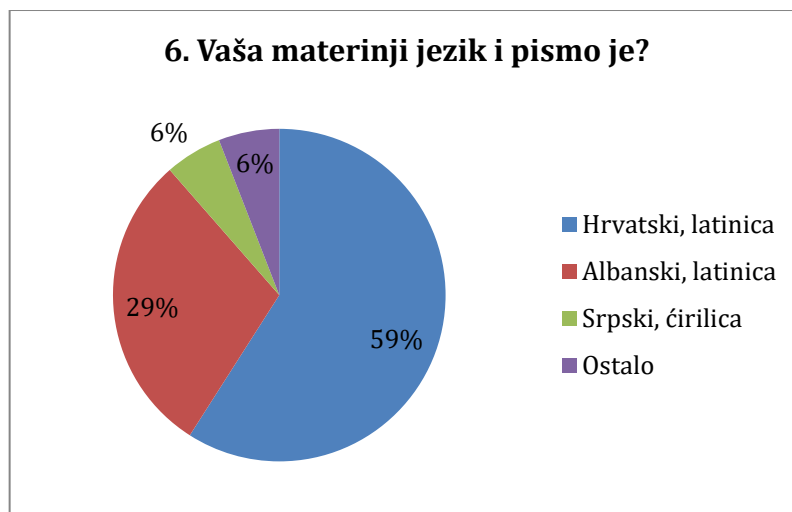
Grafikon 8.4.4. Prikaz odgovora na pitanje 4. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.4. vidljivo je da je prema nacionalnosti, najviše sudionika hrvatske nacionalnosti (58%). Odmah iza slijedi albanska nacionalnost (26%). Najmanje je zastupljena srpska nacionalnost (12%).

Grafikon 8.4.5. Prikaz odgovora na pitanje 5. [Izvor: Autor I.A.]

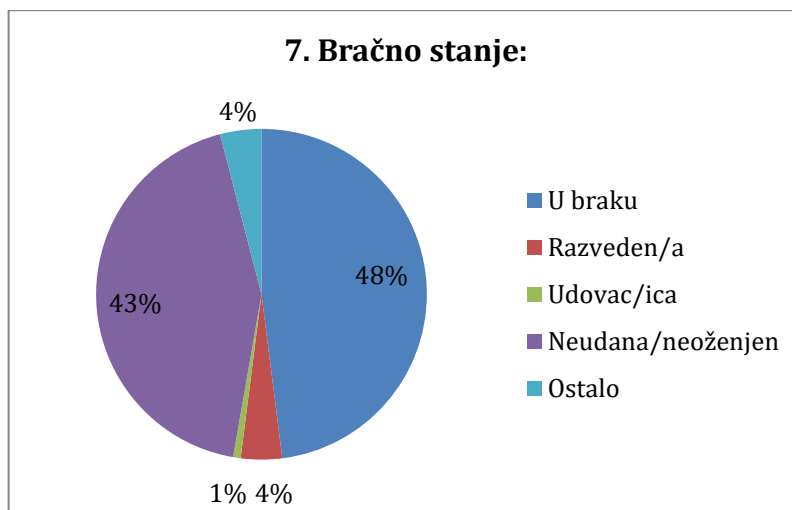
Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.5. vidljivo je da je najviše sudionika katoličke vjeroispovijesti (53%), a odmah iza katoličke vjeroispovijesti je muslimanska vjeroispovijest (25%). Manje zastupljena je islamska vjeroispovijest (14%). Pod ostalo su bile još neke vjeroispovijesti koje su najmanje bile zastupljene (8%).

Grafikon 8.4.6. Prikaz odgovora na pitanje 6. [Izvor: autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.6. vidljivo je da je najviše sudionika s hrvatskim materinjim jezikom i latiničnim pismom (59%). Drugo po zastupljenosti je albanski jezik i latinično pismo (29%). Najmanje zastupljeni materinji jezik i pismo je srpski jezik i ćirilično pismo (6%). Pod ostalo su bili još neki materinji jezici i pisma koja su bila jako malo zastupljena pa nisu prikazana u ovom grafikonu (6%).

Grafikon 8.4.7. Prikaz odgovora na pitanje 7. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.7. vidljivo je da je sudjelovalo najviše sudionika koji su u braku (48%). S nešto manje zastupljenosti je stanje sudionika neudana/neoženjen (43%). Razvedenih sudionika i udovaca je najmanje sudjelovalo u ovom istraživanju.

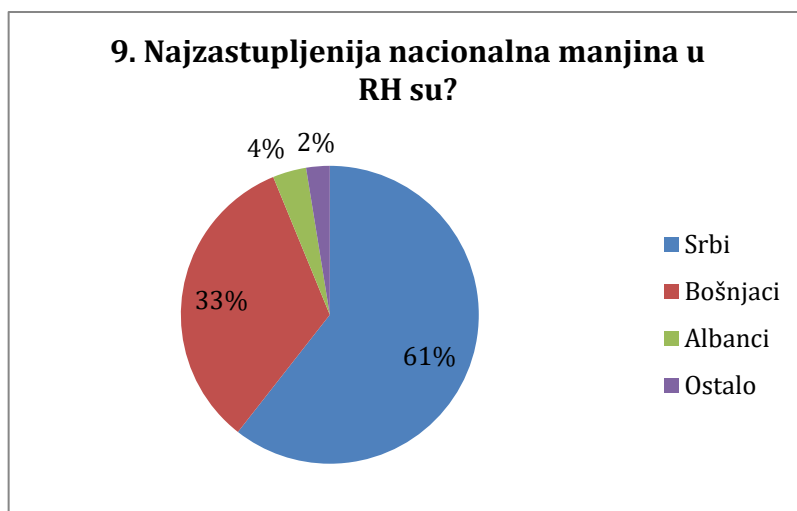
Ovaj dio upitnika odnosi se na ispitivanje znanja o terminologiji uskoj za nacionalne manjine.

Grafikon 8.4.8. Prikaz odgovora na pitanje 8. [Izvor: Autor I.A.]

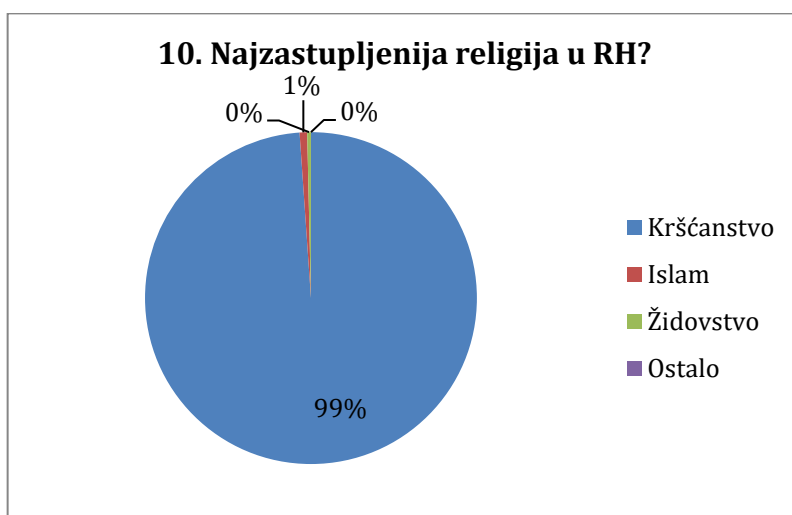
Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.8. vidljivo je da su sudionici podvojenog mišljenja kada se ih pita točan broj nacionalnih manjina koje su zastupljene u RH. S istim postotkom su odgovori s brojevima 10 i 21 (31%). Najmanje je odabran odgovor s ponuđenim

brojem 22 (29%), dok je nekolicina sudionika ponudila svoj odgovor na postavljeno pitanje (9%).

Grafikon 8.4.9. Prikaz odgovora na pitanje 9. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.9. vidljivo je da je srpska nacionalna manjina najzastupljenija u RH (61%). Nakon srpske nacionalne manjine, slijedi po zastupljenosti bošnjačka nacionalna manjina (33%). Albanska nacionalna manjina je bila najmanje zastupljena (4%), dok su neki navodili i ostale nacionalne manjine koje nisu toliko zastupljene (2%).

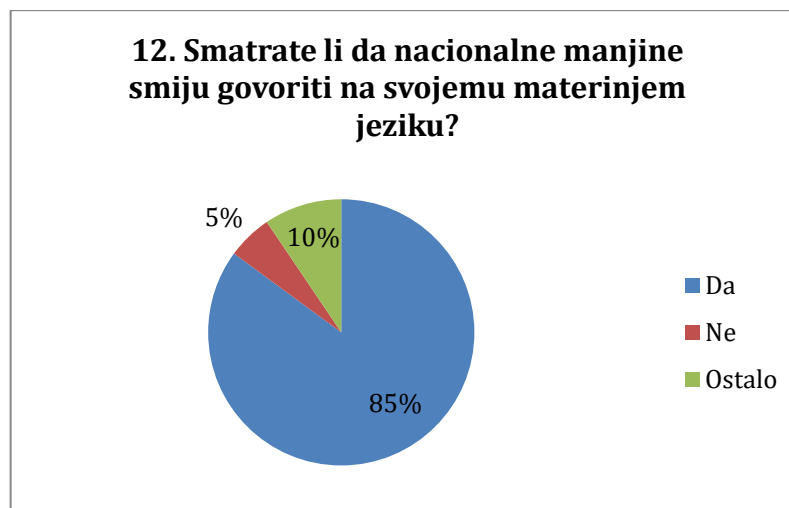
Grafikon 8.4.10. Prikaz odgovora na pitanje 10. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.10. vidljivo je da je najzastupljenija kršćanska religija u RH (99%). Islamska religija je u manjoj mjeri zastupljena u RH (1%), dok židovstvo nije uopće (0%).

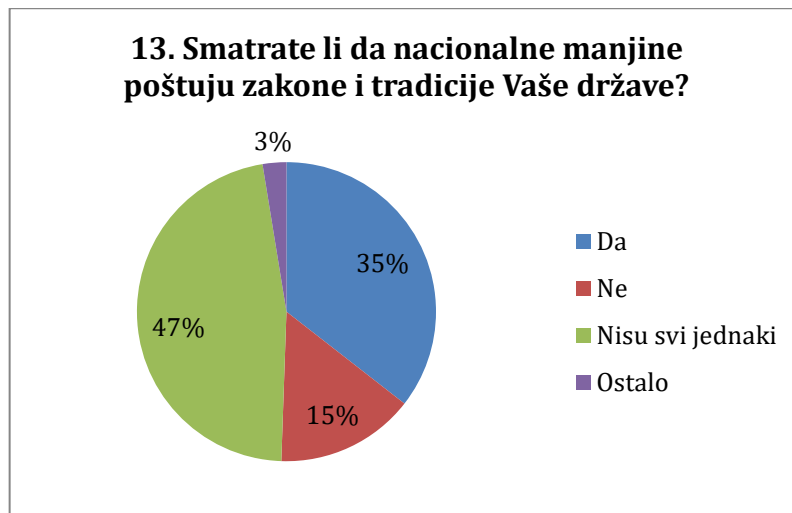
Grafikon 8.4.11. Prikaz odgovora na pitanje 11. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.11. vidljivo je da mišljenje sudionika na to da li mediji imaju utjecaj na prikazivanje nacionalnih manjina, najveći broj sudionika je odgovorilo s “Da“ (92%), dok je jako mali broj sudionika odgovorilo s “Ne“ (8%).

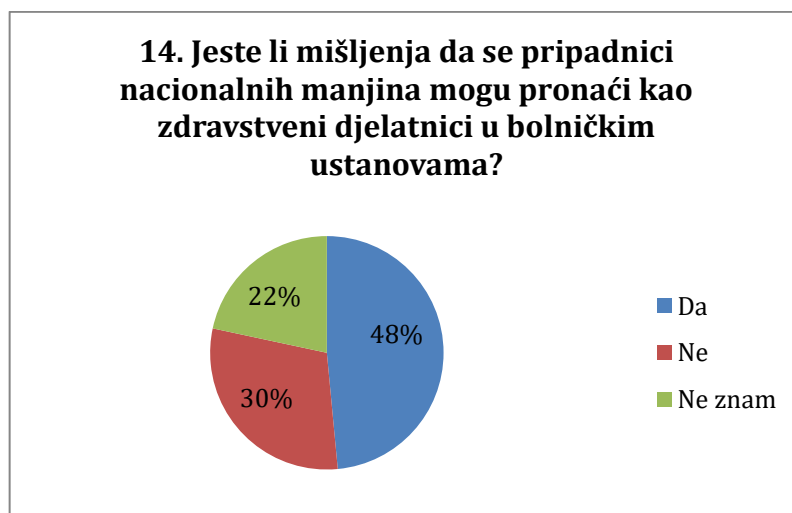
Grafikon 8.4.12. Prikaz odgovora na pitanje 12. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.12. vidljivo je da na pitanje smatraju li da nacionalne manjine smiju govoriti na svom materinjem jeziku, njih 234 je odgovorilo s “Da“ (85%), dok je manji broj sudionika odgovorilo s “Ne“ (10%). Nekolicina njih je ostalo suzdržano (5%).

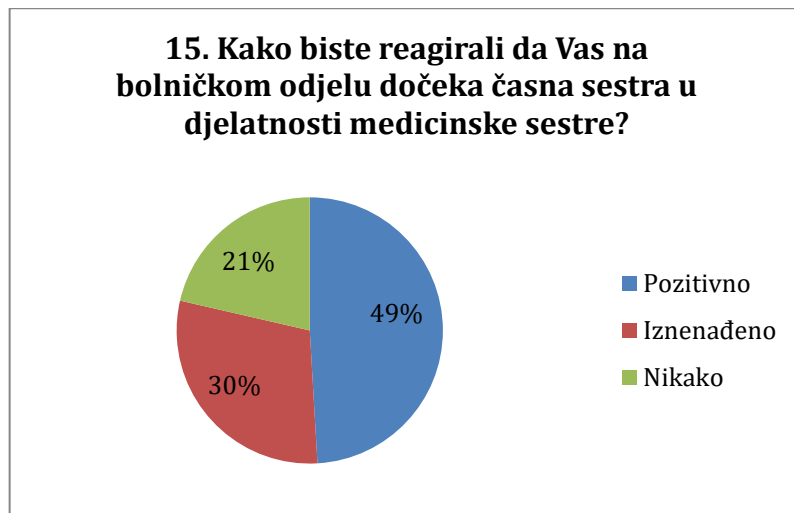
Grafikon 8.4.13. Prikaz odgovora na pitanje 13. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.13. vidljivo je da su sudionici na pitanje smatraju li da nacionalne manjine poštuju zakone i tradiciju države u kojoj se nalaze, u ovom kontekstu RH, odgovorilo s “Nisu svi jednaki” (47%). Po zastupljenosti slijedi odgovor “Da” (35%). Dok je u najmanjoj mjeri zastupljen odgovor “Ne” (15%). Neki ispitanici su ostali suzdržani na ovo pitanje (3%).

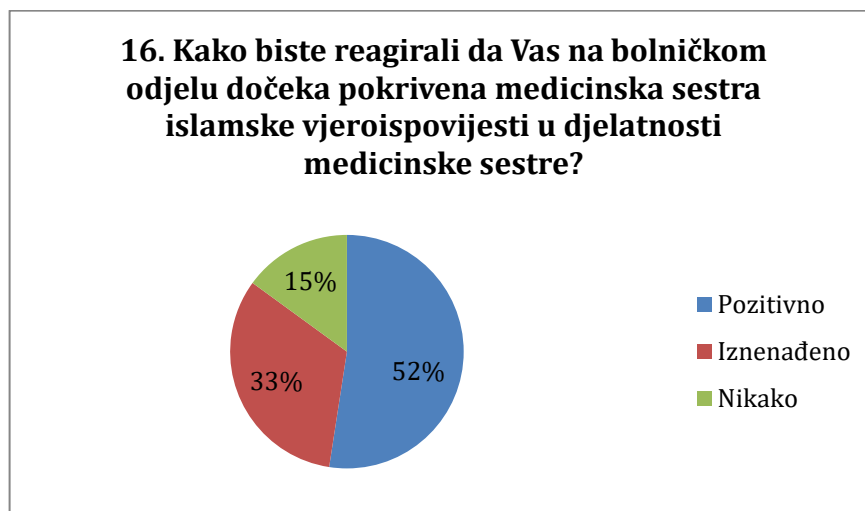
Grafikon 8.4.14. Prikaz odgovora na pitanje 14. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.14. vidljivo je da su sudionici takvog mišljenja da smatraju da se pripadnici nacionalnih manjina mogu naći u bolničkom okruženju (48%). Manje je zastupljen odgovor koji negira njihovu zastupljenost u bolničkom okruženju (30%). Neki su odgovorili s “Ne znam” (22%).

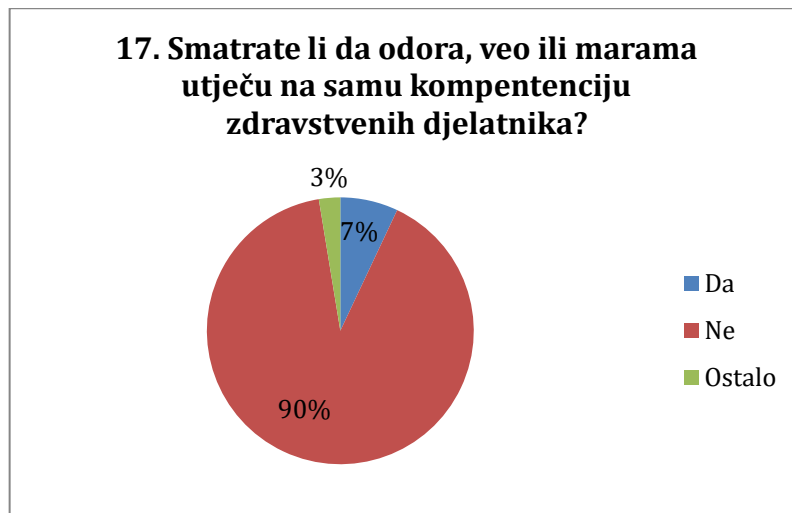
Grafikon 8.4.15. Prikaz odgovora na pitanje 15. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.15. vidljivo je da su sudionici najviše odgovorili s “Pozitivno“ (49%) na pitanje kako bi reagirali da ih na odjelu primi časna sestra. Njih 93 je odgovorilo “Iznenadeno“ (30%), dok je manji broj odgovorio “Nikako“(21%).

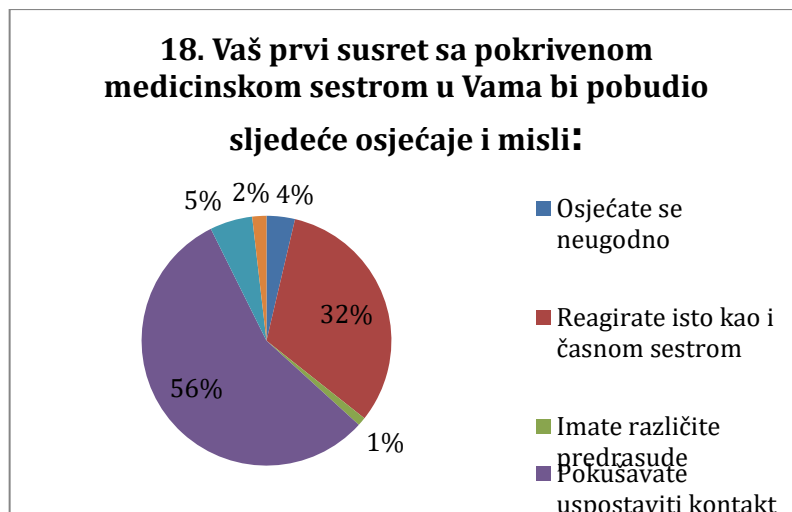
Grafikon 8.4.16. Prikaz odgovora na pitanje 16. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.16. vidljivo je da su sudionici na pitanje kako bi reagirali da ih na odjelu primi pokrivena medicinska sestra, najviše odgovora je bilo “Pozitivno“(52%), dok je manji broj bio s odgovorom “Iznenadeno“(33%), a najmanje je bilo zastupljen odgovor “Nikako“(15%).

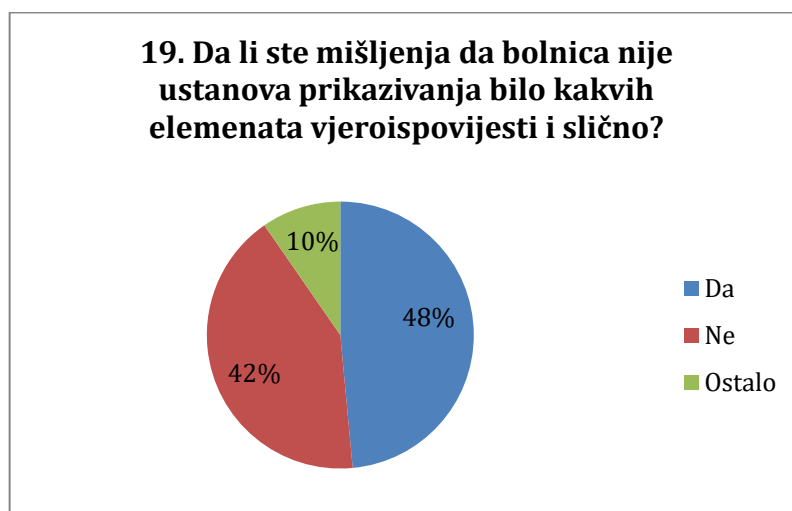
Grafikon 8.4.17. Prikaz odgovora na pitanje 17. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.17. vidljivo je da su sudionici odgovorili “Ne“(90%), na pitanje da li veo ili marame utječu na kompetencije zdravstvenih djelatnika, manje je bio zastupljen odgovor “Da“ (7%). Nekolicina njih je odgovorila drugim odgovorima koji nisu bili vezani uz ovu tematiku(3%).

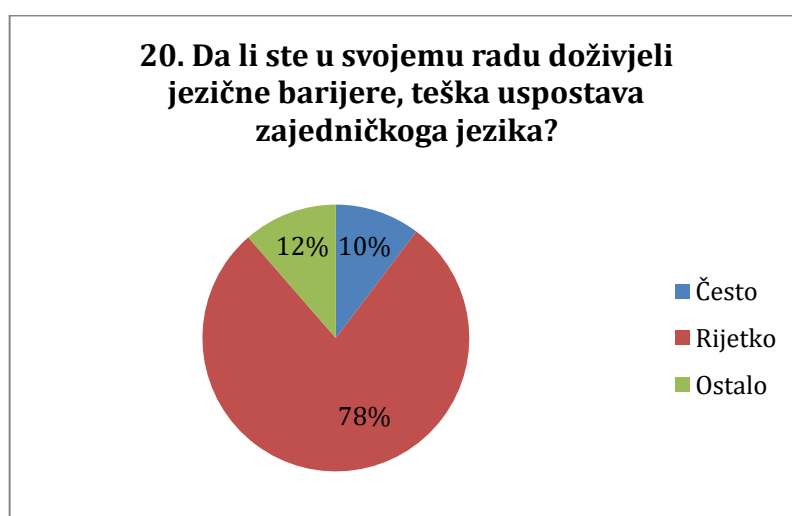
Grafikon 8.4.18. Prikaz odgovora na pitanje 18. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.18. vidljivo je da su sudionici najviše odgovorili s “Pokušavate uspostaviti kontakt i upoznati osobu“ (56%), na pitanje koje bi osjećaje pobudilo u njima da se na odjelu susretnu s pokrivenom medicinskom sestrom . Prema broju odgovora, drugi zastupljen odgovor je bio “ Reagirati isto kao i časnom sestrom“ (32%). Manje su bili zastupljeni ostali odgovori, a to su : “Osjećate neugodu“ (4%), “Imate različite predrasude“ (1%), “Ne želim imati nikakav kontakt“ (5%), “Ostalo“ (2%).

Grafikon 8.4.19. Prikaz odgovora na pitanje 19. [Izvor: Autor I.A.]

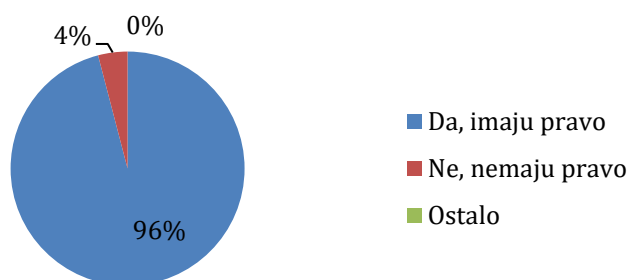
Prema podacima prikazanima u grafikonu 8.4.19. vidljivo je da na pitanje što misle da li je bolnica ustanova za prikazivanje vjeroispovijesti ili bilo kakvih elemenata, najviše odgovora je bilo “Da“ (48%), a manje je bilo zastupljen odgovor “Ne“ (42%), dok je nekolicina ostala suzdržana (10%).

Grafikon 8.4.20. Prikaz odgovora na pitanje 20. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanima u grafikonu 8.4.20. vidljivo je da na pitanje da li su se u dosadašnjem radu susreli s barijerama u komunikaciji s drugim pripadnicima nacionalnih manjina, njih 213 je odgovorilo “Rijetko“ (78%), njih 28 se susreo i odgovorili su “Često“ (10%), a ostatak je ostao suzdržan (12%).

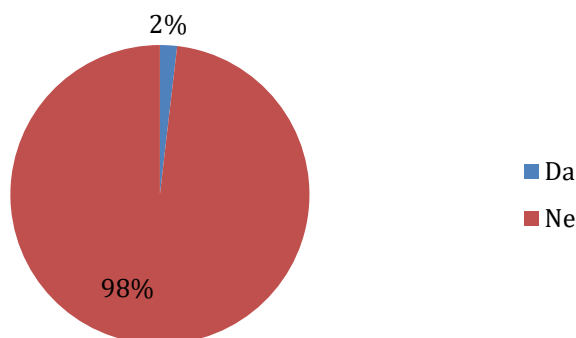
21. Smatrate li da svaki pripadnik nacionalne manjine imaju pravo upotrebljavati svoje ime i prezime na svojem vlastitom nacionalnom jeziku?

Grafikon 8.4.21. Prikaz odgovora na pitanje 21. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.21. vidljivo je da sudionici na pitanje da li smatraju da svaki pripadnik nacionalne manjine ima pravo upotrebljavati svoje ime i prezime na svojem materinjem jeziku, najviše odgovora je bilo “Da, imaju pravo“(96%), a najmanje je bilo odgovora “Ne, nemaju pravo“ (4%).

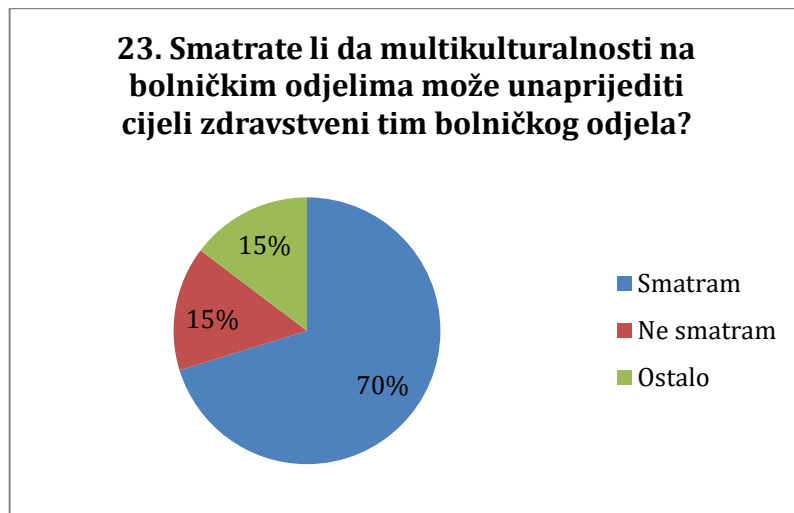
22. Da li Vam smetaju pripadnici drugih vjera, nacionalnosti i kulture?

Grafikon 8.4.22. Prikaz odgovora na pitanje 22. [Izvor: Autor I.A.]

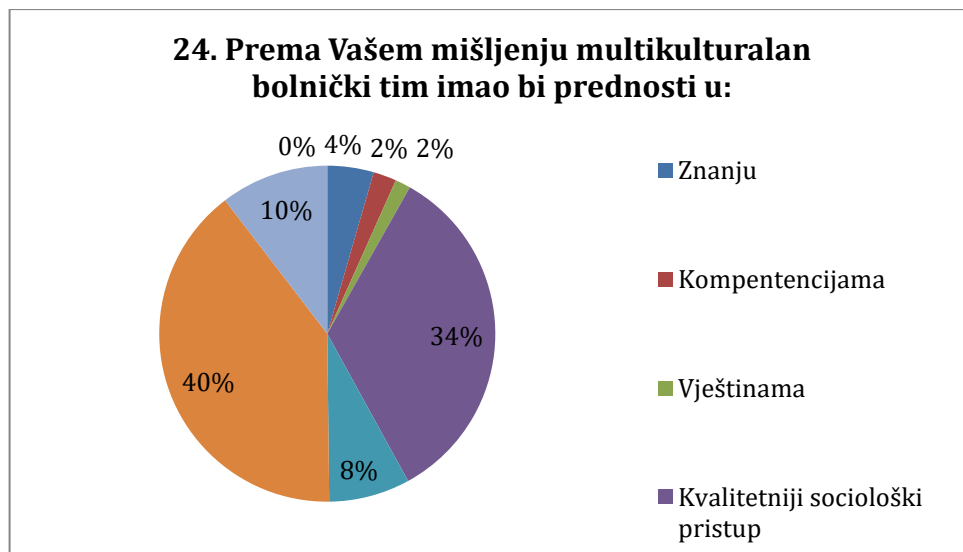
Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.22. vidljivo je da sudionici na pitanje da li ima smetaju pripadnici drugi nacionalnih manjina, vjere i kulture, najviše ih je odgovorilo “Ne“ (98%), dok je njih 5 odgovorilo “Da“ (2%).

Grafikon 8.4.23. Prikaz odgovora na pitanje 23. [Izvor: Autor I.A.]

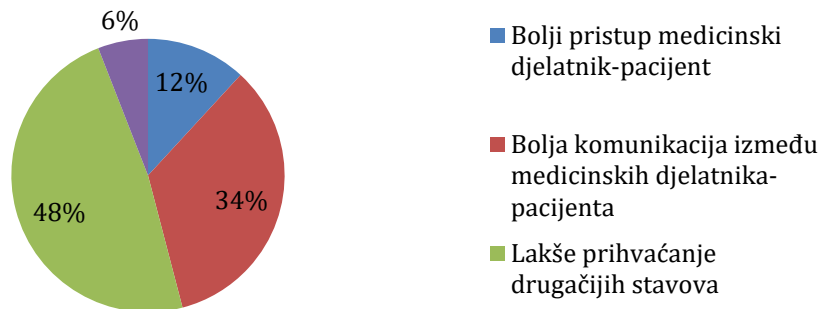
Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.23. vidljivo je da na pitanje da li multikulturalnost u timu može unaprijediti cijeli zdravstveni odjel, većina ih je odgovorila “Smatram“ (70%), dok je njih par odgovorilo “Ne smatram“ (15%), te ostatak ostao suzdržan (15%).

Grafikon 8.4.24. Prikaz odgovora na pitanje 24. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.24. vidljivo je da sudionici na pitanje u kojem djelu bi multikulturalni tim imao najviše prednosti, odgovor “Prednost u poznavanju drugih religija, kultura i tradicija“ (40%), drugo po zastupljenosti je odgovor “Kvalitetniji sociološki pristup“ (34%). Ostali odgovori koji su se našli od ponuđenih, ali su manje zastupljeni su: “Znanje“ (12%), “Kompetencijama“ (2%), “Vještinama“ (2%) i “Prednost u poznavanju više jezika“ (10%).

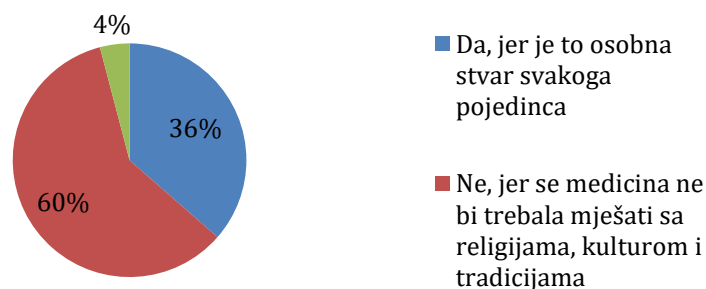
25. Smatrate li da poznavanje osnovnih načela znanja o nacionalnim manjinama može spriječiti mnoga nerazumijevanja unutar samoga bolničkog liječenja?

Grafikon 8.4.25. Prikaz odgovora na pitanje 25. [Izvor: Autor I.A.]

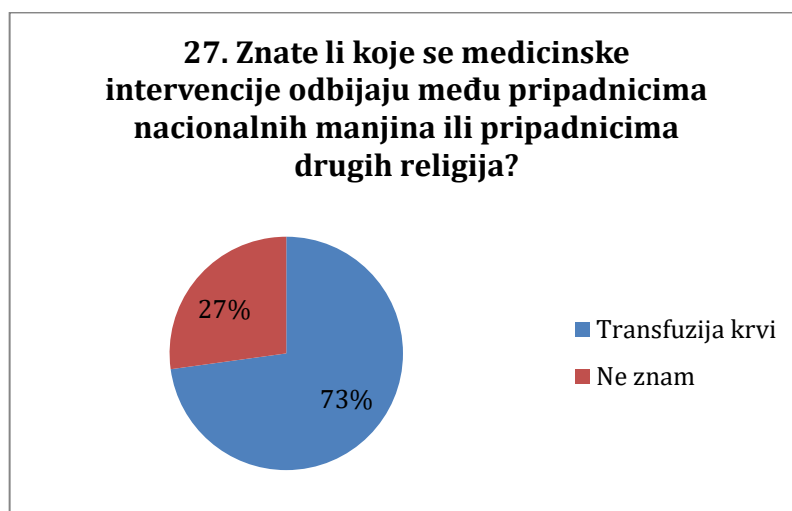
Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.25. vidljivo je da sudionici na pitanje da poznavanje osnovnih načela znanja nacionalnih manjina može spriječiti mnoga nerazumijevanja unutar samog bolničkog liječenja, njih 130 je odgovorilo “Lakše prihvaćanje drugačijih stavova“ (48%), a drugo po zastupljenost je bio odgovor “Bolja komunikacija između medicinskih djelatnika-pacijenta“ (34%). Ostali odgovori koji su bili ponuđeni, ali su u manjoj mjeri odabrani su: “Bolji pristup medicinski djelatnik-pacijent“ (12%) te suzdržana skupina (6%).

26. Da li ste mišljenja da pacijent radi ispravnu odluku ukoliko odbije neku određenu medicinsku pomoć zbog religije, kulture ili tradicije?

Grafikon 8.4.26. Prikaz odgovora na pitanje 26. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.26. vidljivo je da sudionici na pitanje da li pacijent radi ispravnu odluku ako odbije neki tretman u bolničkom okruženju zbog svoje vjere, kulture ili tradicije ispravo, njih 160 je odgovorilo “Ne, jer se medicina ne bi trebala miješati sa religijom, kulturom i tradicijom “ (60%), dok je njih 98 odgovorilo “Da, jer je to osobna stvar svakoga pojedinca “ (36%). Nekolicina je ostala suzdržana (4%).

Grafikon 8.4.27. Prikaz odgovora na pitanje 27. [Izvor: Autor I.A.]

Prema podacima prikazanim u grafikonu 8.4.27. vidljivo je da na pitanje da li sudionici znaju koje medicinske tretmane pojedini pripadnici nacionalnih manjina odbijaju radi osobnih razloga (vjere, kulture ili tradicije), njih 185 je odgovorilo “Transfuzija krvi“ (73%), a manji dio je odgovorio “Ne znam“ (27%).

8.5. Rasprava

Cilj provedenog istraživanja bio je utvrditi kakvo je opće znanje i uvjerenje prisutno među populacijom o nacionalnim manjinama te prisežu li predrasudama i diskriminacijom prema istim. Željelo se prikazati opći stav o nacionalnim manjinama, njihova uključenost u svakodnevni život te mogu li nacionalne manjine obavljati funkciju zdravstvenog djelatnika bez obzira na ono što ih definira odnosno obilježava na etnički način. Također se željelo uvidjeti utječe li marama ili veo časne sestre na samu kompetenciju u njenom radu kao samostalni zdravstveni djelatnik.

Opći podaci koji su dobiveni iz samoga početka ankete ukazuju nam kako su sudionici za opću populaciju pretežito ženskoga spola tek nekolicina muškoga spola. Prema dobivenim podacima sudionici ženskoga spola iznose 230 (95%), dok samo 44 ispitanika muškog spola (5%). Dobna skupina koja se najviše protezala kod anketiranih sudionika u istraživanju bilo je između 20 -25 godine života (48%) i taj se podatak odnosio na upitnik za opću populaciju. Gledajući dobnu skupinu u upitniku za opću populaciju, najviše je bilo sudionika u dobi od 30 do 45 godine života (31%). Najmanje zastupljena dob je bila iznad 50 godina (21%). Osim općih paragrafa usmjerenih na spol sudionika i dobi skupine, u sociodemografskim podacima se ispitalo i sama razina obrazovanja, bračni status, nacionalnost, vjeroispovijest te bitan element materinji jezik. Što se tiče razine obrazovanja, najviše sudionika je imalo srednju stručnu spremu (41%), a najmanje je bila zastupljena razina obrazovanja koja se ticala osnovne škole (3%) uzimajući u obzir sve skupine sudionika. Na pitanje koje su nacionalnosti, najviše sudionika je hrvatske nacionalnosti (58%) odmah po zastupljenosti slijedi albanska nacionalna manjina (26%). Što se tiče pitanja koja je vaša vjeroispovijest najviše sudionika je katoličke vjeroispovijesti (53%), a odmah iza katoličke vjeroispovijesti je muslimanska vjeroispovijest (25%). Svako ponuđeno pitanje nije bilo obvezno kod ispunjavanja upitnika, tako da su se sva pitanja dala na izbor sudionicima kod samoga rješavanja. Pod rednim brojem 6., pitanje je bilo vezano za materinji jezik. Najčešći zaokružen odgovor je bio hrvatski materinji jezik i latinično pismo (59%). Prva hipoteza se odnosila na to da sociodemografske karakteristike koje su prije navedene ne utječu na stav prema nacionalnim manjinama. Korištene prediktorske varijable, kao što su već opisane su bile: dob, spol, bračni status, nacionalnost, vjeroispovijest, te materinji jezik. Uzimajući u obzir ove podatke pokušalo se ih usporediti sa sličnim istraživanjima.

Istraživanje provedeno godine 2012 na području Osječko- Baranjske županije pod nazivom Istraživanje o pitanju nacionalnih manjina u Osječko-Baranjskoj županiji pokazuju i utvrđuju da su podaci o nacionalnim manjinama i njihovim svakodnevnim životima na relativnoj dobroj poziciji. Opći cilj ovoga istraživanja jest potaknut općom populacijom, stavljajući naglasak na

nacionalne manjine na tim područjima. U istraživanju su se također koristili podaci iz zadnjeg popisa stanovništva gdje je tada nacionalna manjina Srba bila preteča naspram ostalih. Tako da je prvo pitanje provedeno u ovome istraživanju stavilo naglasak na ukupan broj stanovništva prema narodnosti na području Osječko-Baranjske županije. Kao nacionalna manjina Hrvat izjasnilo se ukupno 3.663, kao nacionalna manjina Madari izjasnilo se ukupno 581, slijede Nijemci 52 te najmnogobrojniji Srbi sa ukupno 2.008 stanovnika ove nacionalne manjine. Na ponuđeno pitanje o samoj prihvaćenosti nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj testirali su učenike Prve gimnazije Osijek te su dobili podatak od 48% negativnog stajališta, odnosno ukupno taj udio smatra kako nacionalne manjine u zajednici nisu dobro prihvaćene.

Uzimajući podatak istraživanja provedenog u sklopu završnoga rada na pitanje smetaju li vam pripadnici drugih vjera, nacionalnosti i kulture najviše je odgovora glasilo da im ne smeta (čak njih 98%). Prema ovakvim razmjerima možemo donijet zaključak kako gimnazijalci naspram opće populacije nema ujedinen stav prema ovakvoj vrsti pitanja. Specifično pitanje za ovakve vrste istraživanja postavili su gimnazijalcima da li su ikada prisustvovali vrijeđanju, omolovažavanju i agresiji prema pripadniku neke nacionalne manjine. Njih 59% potvrdilo je da su prisustvovali što nam ukazuje kako nije mala brojka uzimajući u obzir da se radi o adolescentima [24]. Nadalje je postavljeno pitanje imaju li učenici izborne predmete vezane za kulturu ili jezik na maternjem jeziku.

Brojka od 57% je potvrdila da imaju van nastavne aktivnosti na maternjem jeziku. Ovaj dio pitanja bih povezala sa postavljenim pitanjem koje se objašnjavalo u tematici završnoga rada imaju li nacionalne manjine pravo pričati na maternjem jeziku. Na ovakav tip pitanja 85% sudionika smatra da svaki pripadnik ima pravo upotrebljavati svoj maternji jezik. Možemo naći vrlo bitnu poveznicu između ova dva pitanja. Pozitivna je stvar što gimnazijalci imaju nastavu na maternjem jeziku što će im dalje u njihovom životu pomoći od suzbijanja straha govorenja maternjim jezikom na javnim mjestima.

Zaključak provedenog istraživanja jeste kako su Osječko-Baranjska područja bogata različitim nacionalnim manjinama te kako se radi i napreduje za što boljom budućnosti i normalizacijom ovakvog tipa društva.

Nadalje istraživanje provedeno pod nazivom Patient trust of the Muslim nurse pod vodiljom stranih autora Assistant Professor of Nursing (Dr Hansbrough), California State University San Marcos, San Marcos; Senior TriYoga Teacher Trainer and Disease Prevention, Health Promotion Educator (Ms Kray), TriYoga International, China; Home Health Nurse (Ms Katib), Sharp Healthcare, San Diego, California. Provedeno godine 2018. u Americi. Ovakav tip istraživanja upravo uzima u svrhu vrlo delikatno pitanje utječe li marama ili veo na samu kompeticiju jedne medicinske sestre. Ovakva kvantitativna studija ispitala je povjerenje pacijenata u medicinsku

sestru koja zastupa Islamsku vjeroispovijest i koja na svome radnome mjestu nosi maramu. Upravo u istraživanju navode kako predrasude o samim pouzdanostima i kompetencijama jedne pokrivenne medicinske sestre mogu ometati samo povjerenje u koleraciji odnosa medicinska sestra pacijent. Istraživanje je provedeno na način da su u dvije grupe date dvije različite fotografije. Jedna grupa dobila je medicinsku sestru sa maramom, a druga je dobila medicinsku sestru bez marame riječ je o fotografijama. Ovakav tip anketiranja uzimao je u obzir povjerenje koje će proizaći iz ponašanja pacijenata prema fotografiji [25].

Autori ovakvog istraživanja navode kako nije utvrđena razlika u povjerenju medicinske sestre koja je pokrivena, ali je vrlo dobro zapaženo kako ipak starija populacija ima malo nize povjerenje u pokrivenu medicinsku sestru. Zanimljivo je ovakve dobivene rezultate usporediti sa istraživanjem u svrhe završnoga rada gdje je postavljeno slično pitanje “ Kako biste reagirali da vas na odjelu dočeka pokrivena medicinska sestra Islamske vjeroispovijesti“. Dobiveni rezultati su slični, gdje čak 52% sudionika tvrdi kako bi reagiralo pozitivno. Uzimajući u obzir ovakve podatke sa podacima dobivenima u svijetu možemo zaključiti kako nema velike razlike i što nas upućuje kako su stajališta hrvatskoga naroda u pogledu nacionalnih manjina u velikim i uspješnim napretcima [25].

Uloga medicinske sestre u njenom svakodnevnom radu je biti dostojna i dovoljno educirana u suzbijanju predrasuda i samoga čina diskriminacije na odjelu u kojem provodi zdravstvenu njegu. Edukacija ima vrlo važnu ulogu u suzbijanju predrasuda prema nacionalnim manjinama. Educiranost medicinske sestre u pogledu nacionalnih manjina je bitna u pogledu njenih širih komponenti koju nju definiraju kao medicinsku sestru koja zauzima cjelokupni holistički pristup. Zauzimati cjelokupan holistički pristup bez obzira na religioznost, tradiciju i svaku karakteristiku koja odstupa od većinskog građanstva oplemenjuje i obogaćuje medicinsku sestru kako u profesionalnom životu tako i u privatnom.

Sam bit promatranja u koleraciji medicinska sestra pacijent je osnovno povjerenje u samu kompetentnost zdravstvenog djelatnika bez obzira na osnovna načela multikulturalnosti. Povjerenje je akt koji medicinska sestra gradi od samoga prvog efekta upoznavanja sa pacijentima. Nadalje educiranost medicinske sestre u pogledu nacionalnih manjina može uvelike smanjiti nacionalne barijere koje se mogu javiti u bilo kojem aspektu. Bilo da se radi o različitim jezicima, uvjerenjima ili stajalištima, medicinska sestra je ta koja mora uspostaviti kontakt povjerenja, olakšati sam boravak hospitaliziranih na njenom odjelu. Svaku odluku koja je drugačija medicinska sestra mora poštovati i djelovati u skladu s time.

9. Zaključak

Ovim završnim radom htjela sam istražiti položaj nacionalnih manjina te njihova prava u Republici Hrvatskoj, a osim toga dokazati i pojasniti kako je Republika Hrvatska multikulturalna država zbog različitosti pojedinaca koji na to utječu. Multikulturalnost, etičnost i različitosti obogaćuju državu te ju dovode do vizira različitih spektra među ostalim zajednicama toga podneblja. Nacionalne manjine svaka za sebe održava i njeguje svoju jedinstvenost i na ovakav način pridonose obogaćenju društva i članova takve zajednice.

Sama različitost pridonosi boljem i efikasnijem društvenom stanju. Svjedoci smo mnogobrojnih migracijskih kriza koje se dešavaju na našim, ali i susjednim područjima. Samim miješanjem nacija među jednim autohtonim narodom dovodi do mnogih pitanja uspješnosti pripadnika nacionalne manjine. Upravo različitost dovodi do predrasuda i samoga čina diskriminacije. Kako bismo suzbili kriva mišljenja i razmišljanja među općom populacijom pa tako i među zdravstvenim djelatnicima vrlo je bitno prikazati realnu sliku i proširiti vizire u svakom spektru. Ovakav rad donosi pravi pogled u nacionalne manjine, njihov status, prava, tradiciju, kulturu, religiju te prikaz njihovog stajališta među većinskim narodom Hrvata. Pokušati razjasniti termine diskriminacije i predrasude te koja je razlika u njima. Pokušati razjasniti termine multikulturalnosti, religije tradicije te koja je razlika među njima. Pokušati razjasniti činjenicu kako religijska obilježja ne utječu u rad bilo kojeg zdravstvenog djelatnika. Pokušati približiti različitosti na koje nismo navikli te objasniti kako su časna sestra i pokrivena medicinska sestra punopravne u svakom aspektu, upravo zato što njih kreira znanje, kvaliteta i kompetencije koje su stekle u svome školovanju, a ne ono što imaju na sebi.

Dokazati kako svaki pojedinac bez obzira na vjeru, rasu, naciju, tradiciju može biti stručna osoba u svakome pogledu. U samome zdravstvu u Republici Hrvatskoj ima dosta liječnika, sestara, ostalih zdravstvenih djelatnika koji su druge nacije. Bitno je naglasiti kako je zdravstveni djelatnik osoba koja pruža stručnu i profesionalnu pomoć te da se ona treba gledati u tome aspektu.

Bitno je da je zdravstveni djelatnik educiran u svome polju te da je što bolji u prakticiranju svoga znanja i vještina. Bez obzira radi li se o pokrivenoj medicinskoj sestri, liječniku crne rase i slično. Pozvala bih se na citat Svete Majke Terezije (Agnes Gonxha Bojaxhiu, Skoplje, 26.kolovoza 1910. – 5. Rujna 1997.), katoličke svetica i redovnice albanskoga podrijetla koji glasi: „ Oni koji osuđuju ljude, nemaju ih vremena voljeti.“ Ovim citatom bih htjela ukloniti predrasude i diskriminacije među nama.

10. Literatura

[1] Hožić A., Biti nacijom, Vijeće bošnjačke nacionalne manjine Grada Zagreba, Preporod Zagreb 2016.

[2] Migracijske i etničke teme, Institut za migracije i nacionalnost, Zagreb 2019.

[3] M. Mesić, Pojam nacionalnih manjina i njihovo političko predstavljanje: slučaj Hrvatske, br.4, 2013., str. 107-131

[4] M. Mesić, Europski standardi manjinske zaštite i položaj manjina u Hrvatskoj, br. 3-4, 2013., str. 161-177

[5] Arvolić M., Pravo nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, Novi informator, Zagreb 2015.

[6] Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011

<https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censustabshtm.htm>, dostupno 20.7.2020.

[7] Nastavni zavod za javno zdravstvo dr. Andrija Štampar

<http://www.stampar.hr/hr/javnozdravstvena-akcija-unaprjeđenje-zdravlja-pripadnika-romske-nacionalne-manjine-jelkovec>, dostupno 20.7.2020

[8] Mikić Lj., Japec L., Karanić N., i sur. Priručnik za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina, Zagreb 2017.

[9] <https://www.zakon.hr/z/255/Zakon-o-za%C5%A1titi-prava-pacijenata>, dostupno 22.7.2020.

[10] Sestrinstvo sigurnost i prava pacijenata, Zbornik radova, Zdravstveno veleučilište, Opatija 2006.

[11] K. DaDon, Umjetna oplodnja u židovstvu, br. 1, 2014., str. 67-90

[12] Islamski časopi n-um, <https://www.n-um.com/>, dostupno 23.7.2020.

[13] <https://www.hdm.hr/2009/01/08/3181/>, dostupno 23.7.2020.

[14] P. Korunić, nacija i nacionalni identitet, br.1-2, 2005., str. 87-105

[15] S. Ratković, Rasa, pleme, narod, nacija..., br.1, 1931., str. 205-218

[16] E. Aronson, T.D. Wilson, R.M. Akert: Socijalna psihologija, Uostalom diskriminaciju treba dokinuti! Priručnik za analizu rodni stereotipa, Zagreb, 2014.

[17] Bošnjačka pismohrana 2017.

[18] A. Giddens, K. Birdsall: Sociologija, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2007.

[19] G. Cerjan-Letica, S. Letica, S. Babić-Bosanac, M. Mastilica, S. Orešković: Medicinska sociologija, Medicinska naklada, Zagreb, 2003.

[20] A. Kralj, Kad Ć postane Ć: diskriminacija nepriznatih narodnih manjina u Sloveniji, br.4, 2008., str. 235-250

[21] T. Matulić, Jednakost i nediskriminacija: Vrijednosna polazišta u suzbijanju diskriminacije, br. 1, 2009., str. 7-31

[22] Kulenović M., Hadžiefendić Parić R., Odgoj u dijaspori, Zagreb 2000.

[23] Sredšnji državni portal Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, <https://ljudskaprava.gov.hr/>, dostupno 22.07.2020.

[24] Istraživanje o pitanju nacionalnih manjina u Osječko-baranjskoj županiji, <http://omg.hr/wp-content/uploads/2013/03/Minority3D-Istrazivanje.pdf>., dostupno 17.09.2020

[25] Istraživanje pod nazivom Patient trust of the Muslim nurse
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30001261/>, dostupno 17.09..2020

11. Popis tablica

Tablica br. 3.1. Prikaz pripadnika nacionalnih manjina.....	5
---	---

11. Popis grafova

Graf 8.4.1. Prikaz sudionika u istraživanju prema spolnoj varijabli (izvor:autor).....	43
Graf 8.4.2. Prikaz sudionika u istraživanju prema dobnoj varijabli (izvor:autor).....	43
Graf 8.4.3. Prikaz sudionika u istraživanju prema razini obrazovanja (izvor:autor).....	44
Graf 8.4.4. Prikaz sudionika u istraživanju prema nacionalnosti (izvor:autor).....	44
Graf 8.4.5. Prikaz sudionika u istraživanju prema vjeroispovijesti (izvor:autor).....	45
Graf 8.4.6. Prikaz sudionika u istraživanju prema govornom maternjem jeziku (izvor:autor).....	45
Graf 8.4.7. Prikaz sudionika u istraživanju prema statusu veze (izvor:autor).....	46
Graf 8.4.8. Prikaz sudionika u istraživanju prema znanju o nacionalnim manjinama (izvor:autor).....	46
Graf 8.4.9. Prikaz sudionika u istraživanju prema znanju o najzastupljenijoj nacionalnoj manjini (izvor:autor).....	47
Graf 8.4.10. Prikaz sudionika u istraživanju prema najzastupljenijoj religiji (izvor:autor).....	47
Graf 8.4.11. Prikaz sudionika u istraživanju prema utjecaju medija u okviru nacionalnih manjina (izvor:autor).....	48
Graf 8.4.12. Prikaz sudionika u istraživanju prema govorenju na vlastitom materinjem jeziku (izvor:autor).....	48
Graf 8.4.13. Prikaz sudionika u istraživanju prema respektiranju tradicija Republike Hrvatske (izvor:autor).....	49
Graf 8.4.14. Prikaz sudionika u istraživanju prema zdravstvenim djelatnicima koji su pripadnici nacionalnih manjina (izvor:autor).....	50
Graf 8.4.15. Prikaz sudionika u istraživanju prema reagiranju dočeka casne sestre na odjel (izvor:autor).....	50

Graf 8.4.16. Prikaz sudionika u istraživanju prema reagiranju dočeka pokrivena medicinske sestre (izvor:autor).....	51
Graf 8.4.17. Prikaz sudionika u istraživanju prema stajalistu da marama utječe na kompetencije medicinske sestre (izvor:autor).....	51
Graf 8.4.18. Prikaz sudionika u istraživanju prema prvom susretu sa pokrivenom medicinskom sestrom (izvor:autor).....	52
Graf 8.4.19. Prikaz sudionika u istraživanju prema stavu da bolnica nije ustanova prikazivanja religijskih elemenata (izvor:autor).....	52
Graf 8.4.20. Prikaz sudionika u istraživanju prema jezčnim barijerama (izvor:autor).....	53
Graf 8.4.21. Prikaz sudionika u istraživanju prema upotrebi vlastitog imena (izvor:autor).....	53
Graf 8.4.22. Prikaz sudionika u istraživanju prema smetnji od strane nacionalnih manjina (izvor:autor).....	54
Graf 8.4.23. Prikaz sudionika u istraživanju prema multikulturalnosti na bolničkim odjelima (izvor:autor).....	54
Graf 8.4.24. Prikaz sudionika u istraživanju prema prednosti multikulturalnog tima (izvor:autor).....	55
Graf 8.4.25. Prikaz sudionika u istraživanju prema nerazumijavanju (izvor:autor).....	55
Graf 8.4.26. Prikaz sudionika u istraživanju prema znanju o odbijanju pojedinih medicinskih intervencija (izvor:autor).....	
Graf 8.4.27. Prikaz sudionika u istraživanju prema znanju o odbijanju pojedinih medicinskih intervencija (izvor:autor).....	56

13. Prilozi

Poštovani,

Ovaj upitnik je izrađen za potrebe istraživanja u svrhu izrade završnog rada na studiju sestrinstva Sveučilišta Sjever, Varaždin, pod naslovom: „ Položaj nacionalnih manjina-predrasude i stavovi“ pod mentorstvom dr.sc. Irene Canjuga. Upitnik je u cijelosti anonimn, a rezultati će se koristiti isključivo za izradu završnog rada i objavu u znanstvenim i stručnim časopisima. Potrebno je odvojiti 5 - 15 minuta za rješavanje.

Unaprijed Vam se zahvaljujem na izdvojenom vremenu i dobroj volji kod rješavanja upitnika,

IzimeAmeti, studentica 3.godine studija Sestrinstva, Sveučilišta Sjever

Sociodemografska obilježja

1.Spol

Ž   M

2.Vaša dob u godinama je:

3.Razina obrazovanja:

Osnovna škola

Srednja stručna sprema

Viša stručna sprema

Visoka stručna sprema

Ostalo

4.Vaša nacionalnost?

---

5. Vaša vjeroispovijest?

---

6. Vaš materinji jezik i pismo je?

---

7. Bračno stanje:

U braku

Razveden/a

Udovac/ica

Neudana/neoženjen

Ostalo

Ovaj dio upitnika odnosi se na ispitivanje znanja o terminologiji uskoj za nacionalne manjine.

8. Zna li koliko je ukupno nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj?

10

21

22

Ostalo

9. Najzastupljenija nacionalna manjina u Republici Hrvatskoj su?

Srbi

Bošnjaci

Albanci

Ostalo

10. Najzastupljenija religija u Republici Hrvatskoj?

Kršćanstvo

Islam

Židovstvo

Ostalo

11.Smatrate li da utjecaj medija ima važnu ulogu o prikazivanju nacionalnih manjina?

Da

Ne

Ostalo

12.Smatrate li da nacionalne manjine smiju govoriti na svojem materinjem jeziku?

Da

Ne

Ostalo

13.Smatrate li da nacionalne manjine poštuju zakone i tradicije Vaše države?

Da

Ne

Nisu svi jednaki

14.Jeste li mišljenja da se pripadnici nacionalnih manjina mogu pronaći kao zdravstveni djelatnici u bolničkim ustanovama?

15.Kako biste reagirali da Vas na bolničkom odjelu dočeka časna sestra u djelatnosti medicinske sestre?

16.Kako biste reagirali da Vas na bolničkom odjelu dočeka pokrivena medicinska sestra islamske vjeroispovijesti u djelatnosti medicinske sestre?

17.Smatrate li da odora, veo ili marama utječu na samu kompetenciju zdravstvenog djelatnika?

Da

Ne

Ostalo

18.Vaš prvi susret s pokrivenom medicinskom sestrom u Vama bi pobudio sljedeće osjećaje i misli:

Osjećate se neugodno

Reagirate isto kao i na časnu sestru

Imate različite predrasude

Pokušavate uspostaviti kontakt i upoznati osobu

Ne želite imati nikakav kontakt

Ostalo

19.Da li ste mišljenja da bolnica nije ustanova prikazivanja bilo kakvih elemenata vjeroispovijesti i slično?

Da

Ne

Ostalo

20.Da li ste u svom radu doživjeli jezičnu barijeru, teška uspostava zajedničkoga jezika?

Često

Rijetko

Ostalo

21.Smatrate li da svaki pripadnik nacionalne manjine imaju pravo upotrebljavati svoje ime i prezime na svojem vlastitom nacionalnom jeziku?

Da, imaju pravo

Ne, nemaju pravo

Ostalo

22.Da li Vam smetaju pripadnici drugih vjera, nacionalnosti i kulture?

Ne

Da

23.Smatrate li da multikulturalnosti na bolničkim odjelima može unaprijediti cijeli zdravstveni tim bolničkog odjela?

Smatram

Ne smatram

Ostalo

24.Prema Vašem mišljenju multikulturalan bolnički tim imao bi prednosti u :

Znanju

Kompetencijama

Vještinama

Kvalitetniji sociološki pristup

Prednost u poznavanju više jezika

Prednost u poznavanju drugih religija, kultura i tradicija

Ostalo

25.Smatrate li da poznavanje osnovnih načela znanja o nacionalnim manjinama može spriječiti mnoga nerazumijevanja unutar samoga bolničkog liječenja?

Bolji pristup medicinski djelatnik-pacijenta

Bolja komunikacija između medicinskih djelatnika-pacijenata

Lakše prihvaćanje drugačijih stavova

Ostalo

26. Da li ste mišljenja da pacijent radi ispravnu odluku ukoliko odbije neku određenu medicinsku pomoć zbog religije, kulture ili tradicije?

Da, jer je to osobna stvar svakoga pojedinca

Ne, jer se medicina nebi trebala miješati s religijama, kulturama i tradicijama

Ostalo

27. Zna li koje se medicinske intervencije odbijaju među pripadnicima nacionalnih manjina ili pripadnicima drugih religija?

Sveučilište
Sjever

VZ KC

SVEUČILIŠTE
SIEVER

IZJAVA O AUTORSTVU

I

SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, IZIME AMETI (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom TOLOŽAN NACIONALNIH MANJINA - PREDPISUJE I STAVU (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

IZIME AMETI
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, IZIME AMETI (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom TOLOŽAN NACIONALNIH MANJINA - PREDPISUJE I STAVU (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

IZIME AMETI
(vlastoručni potpis)